

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

JOLITA VARNAITĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**ADMINISTRACINĖS BYLOS PROCESO
ATNAUJINIMAS: SAMPRATA, REIŠMĖ IR
PRAKTIKA**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
Prof. dr. Audrius Bakaveckas

VILNIUS, 2011

TURINYS

ANOTACIJA.....	5
ANOTATION.....	6
ĮVADAS.....	7-8
1. <u>ADMINISTRACINĖS BYLOS PROCESO ATNAUJINIMAS</u>	9
1.1. Proceso atnaujinimo samprata.....	9
1.2. Proceso atnaujinimas kaip viena iš administracinio proceso stadijų.....	10-16
1.3. Proceso atnaujinimo instituto paskirtis ir svarba.....	16-19
1.4. Proceso atnaujinimo reglamentavimas Lietuvoje.....	19-21
2. <u>PROCESO ATNAUJINIMO YPATUMAI</u>	22
2.1. Prašymą dėl proceso atnaujinimo galintys paduoti subjektai.....	22-26
2.2. Prašymą dėl proceso atnaujinimo pateikimo tvarka.....	26-27
2.3. Prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo terminai.....	27-28
3. <u>ADMINISTRACINĖS BYLOS PROCESO ATNAUJINIMO PRAKTIKA</u>	28
3.1. Proceso atnaujinimo pagrindai ir jų taikymo praktika Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje.....	28-30
3.1.1. Europos žmogaus teisių teismui pripažinus, kad LR teismo sprendimas byloje prieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir jos papildomiems protokolams.....	30-32
3.1.2. Naujai paaiškėjus esminėms bylos aplinkybėms, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu.....	32-33
3.1.3. Įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatčius žinomai melagingus liudytojo parodymus, žinomai melaginga eksperto išvadą, žinomai neteisingą vertimą, dokumentų arba daiktinių įrodymų suklastojimą, dėl kurių priimtas neteisėtas arba nepagrįstas sprendimas.....	33-34
3.1.4. Įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatčius nusikalstamus šalių, kitų bylos proceso dalyvių ar jų atstovų veiksmus arba nusikalstamą teisėjų veiką, padarytus nagrinėjant šią bylą.....	34-35
3.1.5. Panaikinus kaip neteisėtą ar nepagrįstą teismo sprendimą, nuosprendį, kuris buvo pagrindas priimti tą sprendimą, nutarimą ar nutartį.....	35
3.1.6. Vienai iš šalių proceso metu buvus neveiksniai ir nebuvus atstovaujamai atstovo pagal įstatymą.....	35-36
3.1.7. Sprendime teismui pasisakius dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų.....	36-40

3.1.8. Sprendimui ar nutarčiai esant be motyvų..	40-43
3.1.9. Bylą išnagrinėjus neteisėtos sudėties teismui.....	43-45
3.1.10. Pateikus akivaizdžius įrodymus, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį.....	45-46
3.1.11. Panaikinus kaip neteisėtą teisės aktą, kuriuo remdamasis teismas išsprendė bylą.....	47-48
3.1.12. Esant būtinybei užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą.....	48-50
3.2. Teismų praktikos, nagrinėjant prašymus dėl proceso atnaujinimo apibendrinimas.....	50-54
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	55-56
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	57-65
SANTRAUKA.....	66
SUMMARY.....	67

SANTRUMPOS

Lietuvos Respublika – **LR**

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas – **CK**

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas - **CPK**

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas – **Prokuratūros įstatymas**

Administracinių bylų teisenos įstatymas – **ABTĮ**

Administracinės bylos proceso atnaujinimas – **Proceso atnaujinimas**

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija – **Deklaracija**

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija - **Konvencija**

Europos žmogaus teisių teismas – **EŽTT**

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas – **KT**

Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas – **LVAT**

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas - **LAT**

ANOTACIJA

Varnaitė J. Administracinės bylos proceso atnaujinimas: samprata, reikšmė ir praktika / Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Audrius Bakaveckas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas. 2011. – 67 p.

Magistro baigiamajame darbe atskleidžiama administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto samprata, išskiriami proceso atnaujinimo kaip administracinio proceso stadijos ypatumai, kompleksiskai analizuojami administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto teoriniai pagrindai bei jų taikymas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje.

Darbą sudaro įvadas, trys dalys bei išvados su pasiūlymais, galimai padėsiančiais išspręsti proceso atnaujinimo reglamentavimo trūkumus.

Pirmoje dalyje siekiama suformuluoti proceso atnaujinimo sampratą, įvardinti šio instituto svarbą ir vietą administraciniame procese, apžvelgti esamą reglamentavimą bei nustatyti jo trūkumus. Antroje dalyje pateikiama prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo procedūrą reglamentuojančių normų analizė, nustatomi minėtų normų ypatumai bei išryškunami galimi trūkumai. Trečioje dalyje analizuojami proceso atnaujinimo pagrindai, nustatoma, kuriais pagrindais remiantis dažniausiai kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo, o kurie mažai aktualūs nūdienos gyvenime. Čia daromos išvados iš atliktos teismų praktikos analizės, pateikiama teismų praktikos pavyzdžių.

ANOTATION

J. Varnaitė The reopening administrative proceedings: conception, importance and practice / Final thesis, MA in Law. Supervisor: Professor Dr. A. Bakaveckas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2011, p. 67.

The MA thesis generalizes of the process conception of the institute of the reopening of administrative poceedings, distinguishes features of this stage, presents the comprehensive analysis of the legal grounds for reopening proceedings as well as the aplication of such grounds in the jurisprudence of the Administrative Supreme Court of the Republic of Lithuania.

The thesis consists of an introduction, three parts and a conclusion with suggestions on how certain issues of the regulation could be improved.

The objective of the first section is to formulate the conception of the reopening of administrative proceedings, identify the importance of this institute and its position in the administrative process, examine existing regulations and determine legal defects. The second part presents the examination of legal regulations of the procedure of the reopening of administrative proceedings, determines the features of such regulations and exposes possible defects. The third part examines the grounds for reopening the proceedings, determines the most common ones and sorts out the ones of little relevance in today's life. This last part presents the conclusions drawn from the analysis of the case law and gives some examples of judicial practice.

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvoje administracinių teismų sistema yra dvipakopė. Teismo sprendimo pagrįstumui ir teisėtumui patikrinti administraciniame procese, skirtingai nei bendrosios kompetencijos teismų sistemoje, kur egzistuoja trijų pakopų sistema, numatyta tik apeliacijos galimybė. Tačiau atsiranda atvejų, kai paaiškėja naujų faktų, kurie bylą nagrinėjusiam teismui nebuvo žinomi. Todėl egzistuoja dar viena teismų sprendimų kontrolės forma – administracinės bylos proceso atnaujinimas, kuri bus tirama ir analizuojama šiame darbe. Dėl šio instituto paskirties ir esmės administracinėje teisėje kyla daug diskusijų ir ginčų. Šis institutas išsiskiria savitais bruožais, kurių pagrindinis yra tas, kad svarstant proceso atnaujinimo klausimą, sprendžiamas įsiteisėjusio teismo sprendimo likimas. Ši aplinkybė priverčia giliau ir plačiau analizuoti šio instituto esmę, paskirtį, naudojimo galimybes ir aplinkybes, kurios galėtų sutrikdyti įsiteisėjusio teismo sprendimo stabilumą ir nekintamumą. Lietuvos administracinio proceso teisės moksle administracinės bylos atnaujinimo institutas beveik nėra sulaukęs dėmesio, dėl jo nebuvo atlikta mokslinių tyrimų, todėl nėra suformuluota mokslinių teiginių, pagrindžiančių jo reikšmę ir atskleidžiančių sampratą. Taigi, iki šiol nėra pateikta konkreti minėto instituto samprata, nėra apibrėžtos administracinio proceso atnaujinimo ribos, išskirti šiai kontrolės formai būdingi bruožai, nebuvo apibendrinta praktika taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, reguliuojančias proceso atnaujinimą, todėl neaišku, kiek ši stadija naudinga praktikoje, ar padeda apsaugoti žmogaus teises, kiek ir kokiais pagrindais atnaujinama administracinių bylų. Šis tyrimas padės atskirti šį institutą nuo kitų (apeliacijos ir kasacijos) sprendimų kontrolės formų.

Magistro baigiamojo hipotezė. Atnaujinti procesą galima esant akivaizdiems Administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalyje įtvirtintiems pagrindams ir dauguma prašymų dėl proceso atnaujinimo yra atmetami.

Šio darbo **tyrimo objektas** – administracinio proceso atnaujinimo kaip savarankiškos administracinio proceso stadijos reglamentavimas ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika nagrinėjant prašymus dėl proceso atnaujinimo.

Dalykas – administracinės bylos proceso atnaujinimo kaip savarankiškos administracinio proceso stadijos teorinių pagrindų ir kitų šį institutą reglamentuojančių teisės normų bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos šiuo aspektu analizė.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šio darbo tikslas yra atskleisti administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto sampratą, išskirti proceso atnaujinimo kaip administracinio proceso stadijos ypatumus, išanalizuoti ir atskleisti esamus šio instituto teorinius ir praktinius reglamentavimo trūkumus bei pasiūlyti jų pašalinimo būdus. Taip pat kompleksiskai ir glaustai išanalizuoti

administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto teorinius pagrindus, nustatyti kaip šie pagrindai taikomi teismų praktikoje.

Siekiant užsibrėžto tikslo, keliami tokie uždaviniai:

- remiantis administracinio proceso doktrina ir įstatymo nuostatomis, atskleisti administracinės bylos atnaujinimo instituto sampratą.
- nustatyti administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto vietą teismų sprendimų kontrolės formų sistemoje, išskirti šiam institutui būdingus požymius;
- išanalizuoti teismų praktiką taikant įstatymo normas, reguliuojančias administracinės bylos proceso atnaujinimo tvarką, terminus ir subjektus;
- analizuojant teismų praktiką, aptarti kiekvieną administracinės bylos atnaujinimo pagrindą;
- apibendrinti išanalizuotų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarčių dėl proceso atnaujinimo rezultatus;
- gautų rezultatų pagrindu suformuluoti magistro baigiamojo darbo išvadas ir pasiūlymus įstatymų leidėjui.

Darbe naudoti **tyrimo metodai**. Magistro baigiamojo darbo iškeltam tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, buvo panaudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Darbe naudojamas *lyginimo* metodas, kuris suteikia galimybę išskirti administracinės bylos proceso atnaujinimą iš kitų kontrolės formų bei išvelgti skirtumus ir panašumus tarp proceso atnaujinimo civiliniame bei administraciniame procesuose. *Analizės* metodas darbe naudojamas nagrinėjant administracinės bylos proceso atnaujinimo teorinius pagrindus, įtvirtintus ABTĮ 153 str., atskleidžiant jų praktinio taikymo problemas. Išanalizuotai medžiagai apibendrinti, išvadoms suformuluoti, tyrime panaudotas *apibendrinimo* metodas. Taikant empirinį *teisinių dokumentų analizės* metodą darbe buvo tiriamos ABTĮ ir kitų teisės aktų nuostatos, susijusios su administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto taikymu. Nagrinėjant Lietuvos vyriausiojo administracinio praktiką, buvo naudotas išnagrinėtų bylų *kiekybinės ir kokybinės analizės* metodas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmoji dalis skirta proceso atnaujinimo svarbai ir vietai administraciniame procese nustatyti, proceso atnaujinimo sampratai suformuluoti, esamam reglamentavimui ir jo trūkumams nustatyti. Antroji dalis skirta prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo procedūrą reglamentuojančių normų analizei, jų ypatumų nustatymui bei trūkumų įvardijimui. Trečioji dalis skirta administracinės bylos proceso atnaujinimo pagrindų analizei, bandoma nustatyti, kuriais pagrindais remiantis dažniausiai kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo, o kurie mažai aktualūs nūdienos gyvenime. Čia daromos išvados iš atliktos teismų praktikos analizės, pateikiama teismų praktikos pavyzdžių.

1. ADMINISTRACINĖS BYLOS PROCESO ATNAUJINIMAS

1.1. Proceso atnaujinimo samprata

Proceso atnaujinimo sąvoka Lietuvos administraciniame procese beveik neanalizuojama. Tai, matyt, lemia menkas administracinio proceso reglamentavimas apskritai. Galima teigti, kad administracinio proceso atnaujinimo sąvoka nėra pateikta, o ją bandoma atskleisti per pagrindinius proceso atnaujinimui būdingus požymius. Taigi, tikslinga atskleisti pagrindinius šio instituto požymius siekiant suformuluoti kuo tikslesnį apibrėžimą. Visu pirma, administracinės bylos atnaujinimas – tai išimtinė teismų sprendimų kontrolės forma, todėl, kad peržiūrimi jau įsiteisėję teismų sprendimai ir panaudojama tada, kai visos kitos galimybės patikrinti sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, esant dėl jo abejonių, jau yra išsemtos. Antra, tai fakultatyvi, neprivaloma administracinio proceso stadija. Tai reiškia, jog nebūtinai proceso atnaujinimo galimybe bus pasinaudota. Trečia, galimybę pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu lemia konkrečių įstatyme nustatytų pagrindų buvimas. Tai reiškia, jog kreiptis dėl proceso atnaujinimo galima tik atsiradus bent vienam iš ABTĮ 153 str. nustatytų pagrindų. Šie pagrindiniai požymiai identifikuoja šį institutą.

Administracinės teisės doktrinoje Pranas Petkevičius yra suformulavęs administracinės teisės pažeidimo bylos atnaujinimo sąvoką. Ji apibrėžiama taip: „Administracinės teisės pažeidimo bylos teisenos atnaujinimas – specifinė teisenos stadija, kuriai būdinga tai, kad, pirma, peržiūrimas įsiteisėjęs teismo nutarimas (nutartis) ir, antra, byla atnaujinama dėl naujai paaiškėjusių bei kitų įstatyme nurodytų aplinkybių, kurios anksčiau, tai yra teismui nagrinėjant bylą, nebuvo žinomos ir dėl to buvo priimtas neteisėtas bei nepagrįstas nutarimas (nutartis).¹ Ši sąvoka pakankamai neblogai atskleidžia proceso atnaujinimo esmę, išskiriami du pagrindiniai šio instituto požymiai, tačiau manytina, kad ją galima būtų apibrėžti plačiau ir tiksliau.

Civiliniame procese, proceso atnaujinimas apibūdinamas kaip išimtinė proceso stadija įsiteisėjusiems teismų sprendimams peržiūrėti. Ji taikoma tada, kai suinteresuotas asmuo nebeturi galimybės apginti pažeistų teisių ir interesų kitais teismų sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės instancinės sistemos būdais.²

Taigi, visuose procesuose šio instituto esmė ir tikslai yra tapatūs ir vadovaujantis išskirtais požymiais bei suformuluotomis sąvokomis, šią sprendimų kontrolės formą reikėtų apibrėžti taip: Administracinės bylos atnaujinimas – tai išimtinė įsiteisėjusių teismo sprendimų kontrolės forma, fakultatyvi administracinio proceso stadija ir vienintelė galimybė atsiradus įstatyme nustatytiems pagrindams dar kartą patikrinti sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą iškilus abejonėms dėl jo.

¹ Pranas Petkevičius Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos // Teisinės informacijos centras Vilnius, 2003.

² LAT CBS teisėjų kolegijos 2007-05-31 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-214/2007.

1.2. Proceso atnaujinimas kaip viena iš administracinio proceso stadijų

Teisminio proceso stadija³, remiantis civilinio ir baudžiamojo proceso teisės analogija, tai – visuma procesinių veiksmų ir dėl jų susiklosčiusių procesinių teisinių santykių, kuriuos jungia tam tikro procesinio rezultato, tikslo siekimas.⁴ Pasak V. Nekrošiaus, dėl teisminio proceso stadijos sąvokos nekyla didesnių neaiškumų, tačiau kalbant apie jų skaičių yra alternatyvių nuomonių.⁵

Civiliniame procese, kuris yra giminingas administraciniam, vyrauja nuomonė, kad skiriamos privalomos ir fakultatyvios teisminio proceso stadijos. Vadovaujantis vyraujančia nuomone yra skirtinos šios administracinio proceso stadijos:

- 1) Administracinės bylos iškėlimas;
- 2) Pasirengimas nagrinėti bylą;
- 3) Teisminis bylos nagrinėjimas;
- 4) Sprendimo apskundimas;
- 5) Sprendimo vykdymas;
- 6) Proceso atnaujinimas.

Administracinio proceso teisės doktrinoje dėl fakultatyvių stadijų nėra bendros nuomonės. Tik procesas apeliacinės instancijos teisme (ABTĮ III sk.), kuris apima apeliacinių ir atskirųjų skundų padavimą, pasirengimą juos nagrinėti ir patį nagrinėjimą bei sprendimo priėmimą, aiškiai priskiriams prie fakultatyvios administracinio proceso stadijos. Diskutuotinas administracinio proceso vykdymo stadijos išskyrimas ir manoma, kad tai nėra administracinio teisminio proceso stadija, kadangi tam nėra galiojančio teisinio pagrindo, nes ABTĮ 1 str. 1 d. apibrėžiamos galiojimo ribos tik „sprendžiant bylas“, neįtraukiant neteisminės administracinės jurisdikcinės procesinės veiklos ir teismo sprendimų vykdymo. Diskusinis ir proceso atnaujinimo klausimas (ABTĮ IV skyrius), ar tai gali būti išskirta į savarankišką administracinio proceso stadiją.⁶ Taigi, tikslinga aptarti proceso atnaujinimo instituto savybes ir nustatyti jo vietą administraciniame procese.

Lietuvos Respublikos Konstitucija ir įstatymai įtvirtina įsiteisėjusio teismo sprendimo galią ir nekintamumą⁷. Tai užtikrina teismo sprendimo pagrindu atsiradusių santykių stabilumą, žmogaus teisių apsaugą. Tačiau atsiradus tam tikroms aplinkybėms įsiteisėjusio teismo sprendimo teisinė galia gali būti nutraukta, jis gali prarasti nekintamumo ir stabilumo savybes. Tokią galimybę suteikia Administracinių bylų teisenos įstatymo (Toliau – ABTĮ) IV skyriuje įtvirtintas proceso

³ Stadija - *raidos tarpsnis*, žr. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, IV leidimas. Stasys Keinys (red.). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P. 467.

⁴ J. Paužaitė – Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. P. 42.

⁵ V. Nekrošius. Kai kurie bendrieji teoriniai civilinio proceso teisės klausimai // Teisė. 2002 (43), P. 158.

⁶ V. Nekrošius. Kai kurie bendrieji teoriniai civilinio proceso teisės klausimai // Teisė. 2002 (43), P. 158.

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 Nr. 33-1014.

atnaujinimo institutas⁸. Jis yra taikomas tada, kai suinteresuotas asmuo nebegali kitais būdais apginti savo pažeistų teisių ir interesų, nes nebėra kitų teisinių priemonių. Tačiau, žvelgiant iš kitos pusės, proceso atnaujinimas gali pakenkti kitų asmenų interesams, kurių naudai yra priimtas teismo sprendimas, gali pažeisti teisėtų lūkesčių principą⁹, sukelti abejonę dėl įsiteisėjusio sprendimo galios ir žmogaus teisių apsaugos. Tokiais atvejais gali būti pažeistas stabilumas, teisinis tikrumas ir pasitikėjimas įsiteisėjusiais teismo sprendimais. Teisinis reglamentavimas, kuris leistų kelis kartus peržiūrėti įsiteisėjusius teismo sprendimus, būtų ydingas vien dėl to, kad sprendimas paprasčiausiai prarastų savo galią, o teismai pasitikėjimą jais. Siekiant, kad to būtų išvengta, minėtas institutas yra skirtas ne tam, kad suinteresuotam asmeniui panorėjus būtų pakartotinai išnagrinėta byla, o tam, kad paaiškėjus tam tikroms aplinkybėms, t. y. esant įstatyme griežtai įvardintiems pagrindams, būtų apgintos žmogaus teisės ir priimtas tikrai teisingas sprendimas. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) savo nutartyse pasisako dėl proceso atnaujinimo instituto esmės: „Proceso atnaujinimo instituto tikslai reikalauja, kad šį institutą reglamentuojančios įstatymo normos būtų taikomos ne formaliai, o griežtai laikantis ABTĮ IV skyriuje nustatytų proceso atnaujinimo sąlygų ir atsižvelgiant į įstatymų leidėjo nustatytą šio instituto paskirtį. Proceso atnaujinimas nėra pakartotinė bylos peržiūra kasacine tvarka, tai išimtinė procedūra, kurios vienas iš tikslų yra kiek įmanoma didesnio objektyvumo, nagrinėjant bylas, pasiekimas per atitinkamų kriterijų, kurie objektyviai gali sudaryti pagrindą manyti, jog byla galėjo būti išspręsta neteisingai, nustatymą. Griežtai apibrėžtų atnaujinimo pagrindų nustatymas nėra savitiksliis, jis būtinas, siekiant apsaugoti teisinių santykių stabilumą, įgyvendinti teisinio saugumo bei teisinės valstybės principus, kadangi, nenustačius griežtų proceso atnaujinimo pagrindų, susidarytų situacija, kai proceso atnaujinimas faktiškai taptų dar viena įprasta bylos nagrinėjimo teisme stadija, o tai prieštarautų Lietuvoje egzistuojančios administracinių teismų sistemos sampratai bei tikslams, sumenkintų galutinio teismo sprendimo (nutarties, nutarimo) prasmę.“¹⁰

Kaip jau minėta, esti įvairių nuomonių dėl proceso atnaujinimo priskirtinumo administracinio proceso stadijai. Vieni autoriai teigia, kad tai nėra savarankiška teismo sprendimo peržiūrėjimo stadija, kaip apeliacija ar kasacija, nes jos metu tik sprendžiamas formalus klausimas, ar priimti prašymą atnaujinti procesą, o pats bylos nagrinėjimas iš esmės, perdavus ją pagal ABTĮ 160 str. 1 dalį ar 2 dalį, vyksta pirmosios instancijos arba apeliacinės instancijos teisme, kurio sprendimas, nutartis, nutarimas yra skundžiami. Alternatyvi nuomonė – proceso atnaujinimas yra teismo sprendimų teisėtumo kontrolės forma, nes aplinkybės, kurios yra pagrindas atnaujinti administracinį

⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 Nr. 33-1014.

¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁸⁵⁸-177/2010.

procesą, yra giminingos kasacinio proceso pagrindams.¹¹ Manytina, kad pirmoji nuomonė yra teisingesnė tuo aspektu, kad klausimo dėl proceso atnaujinimo išsprendimą negalima prilyginti įprastai sprendimo teisėtumo kontrolei, tuo labiau negalima prilyginti kasacijos institutui, kadangi teismas sprenddamas klausimą dėl proceso atnaujinimo prašyme nurodytais pagrindais, tikrina, ar tie pagrindai iš tiesų egzistuoja ir ar jie galėjo turėti įtakos bylos išnagrinėjimui iš esmės. Pats sprendimas, nutarimas ar nutartis šio proceso metu nėra peržiūrimas iš esmės, o tik sprendžiamas klausimas dėl įstatyme nurodytų proceso atnaujinimo pagrindų buvimo ar nebuvimo. LVAT nutartyse dėl proceso atnaujinimo pažymi, kad ABTĮ IV skyrius, reglamentuojantis proceso administracinėse bylose atnaujinimą, nesuteikia Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui įgaliojimų sprendžiant prašymą dėl proceso atnaujinimo iš naujo nagrinėti bylą iš esmės, t. y. nustatyti ir vertinti bylos faktines aplinkybes, bei tirti ir vertinti įrodymus.¹² Įstatyme nurodytų pagrindų konstatavimas arba atmetimas yra teismo nutarties dėl proceso atnaujinimo pagrindas, o tolimesnis bylos likimas priklauso nuo minėtos nutarties rezoliucinės dalies. Visuomet turi būti išlaikytas balansas tarp teismo klaidų pašalinimo ir teismų sprendimų stabilumo. Iš naujo byla peržiūrima ir ją atnaujinus, bet, pavyzdžiui, apeliaciniame procese bylos nagrinėjimo ribas lemia apeliacinio skundo ribos, o atnaujinimo atveju bylos išnagrinėjimą iš naujo lemia būtent bylos atnaujinimo pagrindai. Prašymo nagrinėjimo etapas paprastesnis lyginant su teisiniu bylos nagrinėjimu: nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka kaip atskiras skundas. Ši sprendimų kontrolės forma atnaujinto proceso atveju perauga į bylos peržiūrėjimą (nagrinėjimą) iš naujo, tačiau jos, kaip teismų sprendimų kontrolės formos, veikimas pasibaigia daug anksčiau, būtent kai išsprendžiamas klausimas dėl proceso atnaujinimo.

Šio instituto esmė analizuojama įvairių autorių darbuose. Pasak D. A. Bilak kitaip nei civiliniame procese, proceso atnaujinimo institutas administracinėje teisenoje yra hibridinis institutas, apjungiantis tiek klasikinio proceso atnaujinimo, tiek kasacijos bruožus, ir dėl to iš dalies kompensuojantis kasacijos instituto administracinėse bylose nebuvimą.¹³ Su tokia nuomone iš dalies sutinka kolektyvinės monografijos „Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai“ viena iš bendraautorių Goda Ambrasaitė-Balynienė. Ji teigia, kad galbūt dėl ypatingo dėmesio šiai proceso atnaujinimo instituto funkcijai, vadovaujantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reglamentavimu, proceso atnaujinimo klausimą visais atvejais sprendžia LVAT (ABTĮ 155 str. 1 d.). Jos teigimu, toks reglamentavimas visiškai logiškas, jei kalbama apie aiškią teisės aiškinimo klaidą arba būtinybę užtikrinti vieningą administracinių teismų praktiką kaip proceso atnaujinimo pagrindą (ABTĮ 153 str. 2 d. 10, 12 punktai) – tokiu atveju tik aukštesnysis teismas (dar geriau –

¹¹ J. Paužaitė – Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. P. 42-43.

¹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-10-11 nutartis Administracinėje byloje Nr. P-756-107/2010.

¹³ Administracinė justicija Lietuvoje. Vertinimas / Parengė D. A. Bilak. Jungtinių Tautų vystymo programa. – Vilnius, 2003.

išplėstine kolegijos sudėtimi) gali įvertinti šių pagrindų buvimą ar nebuvimą (kitai susidurtume su situacija, kai apygardos administracinis teismas būtų priverstas vertinti aukštesnės instancijos teismo sprendimo teisėtumą arba imtų vykdyti įstatymu LVAT pavestą vieningos administracinių teismų praktikos formavimo funkciją). Tačiau nurodytieji pagrindai nėra klasikiniai proceso atnaujinimo pagrindai. Tuo tarpu, kai susiduriame su klasikiniais proceso atnaujinimo pagrindais (ABTĮ 153 str. 2-7, 9 punktai), toks teisinis reglamentavimas, kai proceso atnaujinimo klausimas sprendžiamas aukštesniajame teisme, yra daugiau nei abejotinas. Pirma, kitaip nei instancinės kontrolės (apeliacijos ar kasacijos) atveju, proceso atnaujinimo atveju nėra vertinamos žemesnės instancijos teismo klaidos – procesas byloje atnaujinamas dėl aplinkybių, egzistavusių bylos nagrinėjimo metu, tačiau nežinomų bylą nagrinėjusiam teismui, nusikalstamų bylą nagrinėjusių teisėjų veiksmų, arba jau po bylos išnagrinėjimo atsiradusių aplinkybių (t. y. dėl aplinkybių, nesusijusių su bylą nagrinėjusio teismo padaryta teisės ar fakto klaida). Esant tokioms aplinkybėms įstatymas suteikia galimybę pakartoti teismo procesą nuo pat pirmosios instancijos, todėl visiškai logiška, jog apie proceso atnaujinimo pagrindų buvimą ar nebuvimą taip pat pavedama spręsti pirmosios instancijos teismui.¹⁴ Taigi, šiais teiginiais autorė paneigia proceso atnaujinimo instituto prilyginimą kasaciniam procesui, kadangi sprendimų teisėtumo kontrolė kasacijos tvarka vykdoma išimtinai paskutinės instancijos teisme. Manytina, kad ši nuomonė yra logiška ir teisinga tokiu atveju, jei tvirtiname, kad proceso atnaujinimas yra tik formalus prašymo priėmimo svarstymas patikrinant, ar konkrečiu atveju egzistuoja įstatyme įvardinti proceso atnaujinimo pagrindai. Godos Ambrasaitės-Balynienės teigimu, dabartinis proceso atnaujinimo reguliavimas, kuomet proceso atnaujinimo klausimą sprendžia LVAT, o atnaujinęs procesą grąžina bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (ABTĮ 160 str. 1 dalis), ne tik be pagrindo didina LVAT darbo krūvį, bet yra abejotinas ir proceso operatyvumo ir ekonomijos prasme. Taigi, autorės manymu, tokio reguliavimo turėtų būti atsisakyta, perduodant proceso atnaujinimo klausimo sprendimą bylą nagrinėjusiam pirmosios instancijos teismui, išskyrus ABTĮ 153 str. 2 dalies 1, 8, 10 ir 12 punktuose numatytus pagrindus.¹⁵

Pasak Stasio Šedbaro, nors įstatymų leidėjas ABTĮ 153 str. išvardytus pagrindus vadina proceso atnaujinimo pagrindais, pagal savo esmę dalis jų yra kasacinio bylos peržiūrėjimo dėl netinkamo materialinės teisės normos aiškinimo ir taikymo arba procesinių normų pažeidimo pagrindai.¹⁶ Taigi, autorius mano, kad proceso atnaujinimo pagrindus galima skirstyti į tris dalis ir teigia, kad dalis pagrindų yra kasacinio pobūdžio. Vadovaujantis S. Šedbaro nuomone, proceso

¹⁴ Kolektyvinė monografija, skirta Lietuvos administracinių teismų dešimtmečiui. Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai. 2010 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. P. 112-113.

¹⁵ Kolektyvinė monografija, skirta Lietuvos administracinių teismų dešimtmečiui. Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai. 2010 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. P. 113.

¹⁶ Stasys Šedbaras. Administracinė atsakomybė. Justitia. Vilnius, 2005. P. 312.

atnaujinimas nėra tik formalus prašymo peržiūrėjimas, o tam tikrais atvejais prilygsta bylos procesinio sprendimo peržiūrėjimui kasacine tvarka.

Apžvelgus pakankamai skirtingas nuomones apibrėžiant proceso atnaujinimo institutą, jo vietą administraciniame procese, darytina išvada, kad nėra vieningos nuomonės dėl to, ar ši išskirtinį institutą galima būtų pavadinti administracinio proceso stadija, ar proceso atnaujinimas yra tik formalus prašymo nagrinėjimas patikrinant, ar jis atitinka įstatyme įvardintus pagrindus, ar tai tam tikra įsiteisėjusio sprendimo teisinės kontrolės forma.

Kiekviena sprendimų kontrolės forma pasižymi savitais bruožais ir turi jai skirtą vaidmenį. Proceso atnaujinimo institutas yra paskutinė administracinio proceso stadija, t. y. po šios procedūros jau nebegali būti taikoma jokia kontrolės forma. Šio instituto vieta administracinio proceso teisės doktrinoje yra kiek neapibrėžta, bet manytina, kad ši stadija turi aiškia vietą administraciniame procese jau vien dėl to, kad yra reglamentuota Administracinių bylų teisenos įstatyme. Nors atnaujinamas jau pasibaigęs administracinis procesas, tačiau tai ir parodo šios stadijos išskirtinumą ir savitumą. Be to atnaujinti procesą galima tik ribotomis galimybėmis, t. y. esant įstatyme numatytiems pagrindams. Galima išskirti tokius šios stadijos ypatumus: tikrinamas ne tik sprendimas, bet ir pagrindai, t. y. ar tam tikros paaiškėjusios aplinkybės ar teismų teisės klaidos yra bylos atnaujinimo pagrindas ir jei taip, kokią įtaką jie turi teismo sprendimo neteislingumui; atnaujinimo atveju bylos išnagrinėjimą iš naujo lemia bylos atnaujinimo pagrindai, t. y. jie nulemia tolesnio bylos peržiūrėjimo kryptis, taigi priklauso nuo prašyme išdėstytų argumentų ir prašymų.

Kita vertus, galima pastebėti visoms sprendimų teisėtumo kontrolės formoms bendrų bruožų ir tikslų. Galima būtų išskirti tokius: teisingumo įgyvendinimas, žmogaus teisių ir laisvių apsaugos užtikrinimas, teismo klaidų pašalinimas, teisės aiškinimas, vienodos teismų praktikos formavimas, tačiau tai bedri bruožai, kurie apibudina sprendimų teisėtumo kontrolės formas apskritai.

Tam, kad atskirtume proceso atnaujinimą nuo apeliacijos ir kasacijos institutų reikia apibrėžti jų dalyką. Taigi apeliacijos dalykas yra skundžiamo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas, kasacijos – sprendimo teisėtumas, o proceso atnaujinimo atveju yra sprendžiama dėl įstatyme nurodytų aplinkybių, įvardintų kaip proceso atnaujinimo pagrindai, buvimo ar nebuvimo ir dėl to, ar jie turi įtakos galimai neteisingo sprendimo priėmimui. Proceso atnaujinimo instituto tikslas nėra ištaisyti žemesnės instancijos teismo klaidų, taigi jo negalima priskirti prie teismų instancinės sistemos, todėl darytina išvada, kad tai yra kitokio pobūdžio teismo sprendimo kontrolės forma.

Įvardijant proceso atnaujinimą kaip vieną iš teismo proceso stadijų, tikslinga paanalizuoti jos sudėtį ir veiksmų eiliškumą. Kaip jau minėta stadija – tai visuma procesinių veiksmų, kurie ir sudaro jos turinį. Analizuojant ABTĮ įtvirtintą proceso atnaujinimo institutą, galima būtų išskirti tokias proceso atnaujinimo stadijos sudedamąsias dalis:

- 1) Prašymo dėl proceso atnaujinimo pateikimas;
- 2) Prašymo nagrinėjimas;
- 3) Nutarties dėl proceso atnaujinimo priėmimas.

Prašymo dėl proceso atnaujinimo pateikimo tvarka reglamentuota ABTĮ IV skyriaus 23 skirsnyje. Ši procedūra susideda iš kelių sudedamųjų dalių. Visu pirma, asmuo, norintis prašyti atnaujinti procesą administracinėje byloje, turi kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą. Šio teismo kompetencijai yra priskirta spręsti klausimus dėl proceso atnaujinimo administracinėse bylose. Įstatymas nustato, kad prašymas žyminiu mokesčiu neapmokestinamas. Antra, prašymas turi atitikti ABTĮ 157 str. įtvirtintus prašymo turinio reikalavimus, t. y. prašyme turi būti nurodyti įstatyme nustatyti duomenys ir pridėti įstatyme įvardinti įrodymai. Prašymas užregistruojamas teismo raštinėje ir perduodamas spręsti kolegijos sudarymo klausimo. LVAT pirmininkas priima procesinę nutartį dėl kolegijos prašymui nagrinėti paskyrimo ir posėdžio datos nustatymo. Ši teismo pirmininko pareiga įtvirtinta ABTĮ 158 str. 1 dalyje.

Toliau seka prašymo nagrinėjimo etapas. ABTĮ 158 str. nustato, kad prašymo nagrinėjimas visais atvejais vyksta rašytinio proceso tvarka, nekviečiant į posėdį bylos proceso dalyvių. Įstatymas numato, kad teismas nagrinėdamas prašymą dėl proceso atnaujinimo, patikrina, ar prašymas paduotas nepraleidus įstatymo nustatytų terminų, ar jis pagrįstas įstatymų numatytais proceso atnaujinimo pagrindais, o prireikus teismas gali pareikalauti iš prašymą padavusio asmens papildomų įrodymų minėtais klausimais. Pažymėtina, kad teismui nustačius, kad terminas tokiam prašymui paduoti yra praleistas ir neprašant jo atnaujinti arba nesant galimybei jo atnaujinti suėjus naikinamiesiems terminams, proceso atnaujinimo pagrindų buvimas ir pagrįstumas nenagrinėjamas. Taigi, teismas visais atvejais, visu pirma, nustato, ar prašymas paduotas nepraleidus įstatymo nustatytų terminų, o tik po to tikrina, ar jis pagrįstas įstatymo nustatytais proceso atnaujinimo pagrindais. Jų baigtinis sąrašas išvardintas ABTĮ 153 str. 2 d. Vertindamas, ar prašyme pateikti argumentai atitinka pagrindų turinį, teismas išsamiai išaiškina jų turinį ir prasmę ir tokiu būdu atmeta arba patvirtina pareiškėjo argumentus.

Išskirtinas ir trečias šios stadijos etapas, t. y. nutarties dėl proceso atnaujinimo priėmimas. Nutarties rezultatas gali būti dvejopas, t. y. esant praleistam terminui dėl prašymo padavimo arba prašymui esant nepagrįstam atnaujinimo pagrindais jis yra atmetamas, o jei terminai nepraleisti ir prašymas pagrįstas įstatymo numatytais proceso atnaujinimo pagrindais, teismas priima nutartį atnaujinti procesą, kurioje nurodoma, koks teismas nagrinės bylą iš esmės. Abejais atvejais įstatymas nustato, kad nutartys yra neskundžiamos.

Po nutarties dėl proceso atnaujinimo priėmimo, ABTĮ 160 str. numato teismo, kuriam perduodama byla nagrinėti iš naujo parinkimo taisyklės, 161 straipsnis nurodo procesinių normų taikymo taisyklės, o 162 straipsnis – galimus teismo sprendimus išnagrinėjus bylą iš naujo.

Manytina, kad proceso atnaujinimo instituto negalima paneigti kaip stadijos, kadangi tai ją eliminuotų iš administracinio proceso apskritai. Šio instituto ypatumai ir esmė parodo, kad proceso atnaujinimas yra savarankiška administracinio proceso stadija, turinti tik jai būdingų bruožų.

1.3. Proceso atnaujinimo instituto paskirtis ir svarba

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutartyse dėl proceso atnaujinimo konstatuoja, kad proceso atnaujinimo institutas yra išimtinė ir galutinė įsiteisėjusių teismo sprendimų, nutarimų ar nutarčių teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės forma, kurios tikslas užtikrinti teisingumo vykdymą bei tinkamą teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, siekiant patikrinti, ar įsiteisėję teismų procesiniai sprendimai nepažeidžia įstatymų saugomų asmenų teisių ir interesų, taip pat išvengti galimo neteisėto teismo procesinio sprendimo teisinių pasekmių.¹⁷ Proceso atnaujinimo institutas pagal savo paskirtį ir tikslus, kurių siekė įstatymų leidėjas, yra išimtinė procedūra, kuri taikoma bylose, užbaigtose įsiteisėjusių teismo priimtu baigiamuoju aktu (sprendimu, nutarimu, nutartimi). Įsiteisėjęs teismo baigiamasis aktas, kuriuo išspręstas šalių ginčas, įgyja *res judicata* galią. Tai reiškia, kad šalių ginčas yra išspręstas galutinai ir negali būti revizuojamas įprastinėmis procesinėmis priemonėmis. Proceso atnaujinimo paskirtis ir išimtinis pobūdis lemia, kad taikant proceso atnaujinimo institutą peržiūrimos bylos, kuriose teismai instancine tvarka iš esmės išsprendė pareiškėjo skunde (prašyme) pateiktus materialinius teisinius reikalavimus ir dėl šalių ginčo priėmė atitinkamą baigiamąjį aktą, kuris yra įsiteisėjęs.¹⁸ Reikalavimas, kad byla būtų užbaigta įsiteisėjusių procesiniu sprendimu reiškia, kad neturi egzistuoti jokia kita procesinė galimybė atsižvelgti į naujai paaiškėjusias aplinkybes ar ištaisyti teismo procesiniame sprendime padarytas klaidas.¹⁹ LVAT nutartyse dėl proceso atnaujinimo akcentuoja išskirtinę proceso atnaujinimo instituto paskirtį ir pabrėžia įsiteisėjusio teismo sprendimo svarbą, galią ir nekintamumą. Toks teismo proceso atnaujinimo instituto paskirties išaiškinimas, leidžia preziumuoti, kad proceso atnaujinimo svarba yra labai didelė, kad tai išskirtinė sprendimų pagrįstumo ir teisėtumo kontrolės forma, kurios paskirtis yra pagrindinių teismo užduočių, numatytų Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas, t. y. teisingumo vykdymas, teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas ir asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga ir užtikrinimas.²⁰

Konstatuotina, kad šis institutas yra labai svarbus, kadangi suteikia galimybę tam tikrais atvejais nutraukti įsiteisėjusio sprendimo teisinę galią, o tai gali iš esmės pakeisti tai, kas jau buvo pripažinta teisėtu ir pagrįstu įsiteisėjusių teismo procesiniu sprendimu. Labai svarbu, kad proceso

¹⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-236/2010.

¹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-146-169/2010.

¹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 5 (15), 2008. Vilnius, 2008. P. 229.

²⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 Nr. 33-1014.

atnaujinimas būtų pagrįstas, todėl LVAT kiekvienu atveju nuodugniai ir atsakingai patikrina proceso atnaujinimo reikalingumą ir pagrindų įvardintų įstatyme buvimą, t. y. sprenddamas klausimą dėl proceso atnaujinimo griežtai laikosi įstatymo reikalavimų, tam, kad be reikalo nebūtų išbalansuotas įvykdytas teisingumas ir be reikalo nebūtų trikdomas įsiteisėjusio procesinio sprendimo stabilumas. Proceso atnaujinimo pagrindų reikšmės įvertinimas garantuoja teisingą administracinio proceso atnaujinimo procedūrą. Jei procesas bus atnaujintas dėl nedidelę reikšmę procesui turinčių pagrindų, teisingumo principas tokiu atveju nebus įgyvendintas. O nuo to priklausys galutinio teismo “žodžio” galia ir reikšmė.

Palyginimui galima pažvelgti, kokia proceso atnaujinimo paskirtis civiliniame procese. Proceso atnaujinimas yra savarnakiška civilinio proceso stadija. Šios stadijos tikslas – užtikrinti teisėtumą civiliniame procese. Šiuo atžvilgiu proceso atnaujinimo ir apeliacijos bei kasacijos tikslai sutampa. Be to, proceso atnaujinimas, kaip ir kasacija, yra išimtinė, ekstraordinarinė stadija, galima tik įstatymo nurodytais atvejais. Tačiau nuo apeliacijos ir kasacijos proceso atnaujinimo institutas iš esmės skiriasi. Pirma, apeliacijos ir kasacijos atveju byloje dalyvaujantys asmenys skundžia teismo sprendimą ar nutartį ir nurodo konkrečius, jų nuomone, pažeidimus, dėl kurių priimtas teismo sprendimas (nutartis) yra neteisėtas ar nepagrįstas. Todėl apeliacijos ir kasacijos atveju teismo nagrinėjimo dalykas yra skundžiamo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas arba tik teisėtumas. Sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas tikrinami pagal bylos medžiagą nagrinėjant bylą instancine tvarka. Proceso atnaujinimo atveju teismo nagrinėjimo dalykas yra įstatyme nurodytų aplinkybių, kurioms esant reikia bylą išnagrinėti pakartotinai, buvimas ar nebuvimas, nes kol tos aplinkybės neatsirado, teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo klausimas apskritai nebuvo keliamas. Jeigu konstatuojama, kad aplinkybių nėra, byla nebus pakartotinai nagrinėjama. Nustačius tokias aplinkybes, byla gali būti nagrinėjama pakartotinai ir, jas įvertinus, byloje priimtas teismo sprendimas gali būti panaikintas kaip neteisėtas ir nepagrįstas. Tačiau net išnagrinėjus bylą pakartotinai atsižvelgiant į naujas aplinkybes sprendimas gali būti nekeičiamas. Taigi, byloje priimto teismo sprendimo (nutarties) teisėtumo ir pagrįstumo tikrinimas proceso atnaujinimo atveju yra naujų, išnagrinėjus bylą paaiškėjusių aplinkybių padarinys, o ne tiesioginės sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės rezultatas. Proceso atnaujinimo uždavinys – ne tiesiogiai patikrinti žemesnės instancijos teismų veiksmus, o atsakyti į du klausimus: yra ar ne įstatyme nurodyti proceso atnaujinimo pagrindai, o jeigu jie yra, tai, ar jie turėjo kokią nors įtaką byloje priimtam sprendimui (nutarčiai) ir pačiam teismo procesui. Apeliacijos ar kasacijos atveju teismo sprendimą tikrina ir esant pagrindui panaikina aukštesnės instancijos teismas. Proceso atnaujinimo atveju, proceso atnaujinimo klausimą dažniausiai sprendžia pirmosios instancijos teismas, kuris

nustatęs esant tam pagrindo, panaikina savo anksčiau priimtą sprendimą.²¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad taikant CPK straipsnius, reglamentuojančius proceso atnaujinimo institutą, svarbu nenukrypti nuo šio instituto paskirties ir užtikrinti įgyvendinimą tikslų, kurių siekė įstatymų leidėjas, numatydamas šį institutą, [...] todėl proceso atnaujinimo institutą reglamentuojančios teisės normos turi būti aiškinamos ir taikomos atsižvelgiant į šio instituto tikslus ir uždavinius. Dažniausiai jis naudojamas tada, kai suinteresuotas asmuo nebeturi galimybės apginti savo pažeistas teises ir interesus kitais teismų sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės – instancinė sistemos būdais. Įstatymų leidėjas, nustatydamas proceso atnaujinimo institutą, siekė to paties tikslo, kaip ir nustatydamas teismų sprendimų instancinės kontrolės mechanizmą (apeliaciją ir kasaciją) – užtikrinti, kad būtų įvykdytas teisingumas [...] todėl bet kuris pareiškėjo nurodytas proceso atnaujinimo pagrindas privalo būti analizuojamas visų bylos aplinkybių kontekste, siekiant atsakyti į klausimą, ar pareiškėjo nurodytas proceso atnaujinimo pagrindas leidžia protingai abejoti byloje priimtų teismo sprendimų teisėtumu ir pagrįstumu. Esant pagrįstam pagrindui abejoti priimtų teismo sprendimų teisėtumu ir pagrįstumu, atsisakymas atnaujinti procesą vien formaliais argumentais reikštų atsisakymą vykdyti teisingumą. Toks CPK 371¹⁷ – 371²⁵ straipsnių taikymas ne tik neatitiktų šių normų tikslo ir paskirties, bet ir reikštų LR Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies pažeidimą.²²

Taigi, matyti, kad civiliniame procese, proceso atnaujinimo instituto reglamentavimas yra gana aiškus ir platus. Čia daromas ryškus skirtumas tarp apeliacijos, kasacijos ir proceso atnaujinimo instituto. Esant kasacijai civiliniame procese, proceso atnaujinimas traktuojamas kaip papildoma, išskirtinė stadija nesant galimybių kitaip apginti pažeistų teisių. Skirtingai nei administraciniame procese, proceso atnaujinimo klausimas dažniausiai sprendžiamas pirmosios instancijos teisme ir tai parodo šio instituto skirtumą nuo instancinės sistemos, nes tai nėra sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo peržiūrėjimas kaip apeliacijoje ar kasacijoje. Galbūt dėl administracinių teismų sistemos išskirtinumo nesant kasacinės instancijos kyla diskusijos dėl proceso atnaujinimo paskirties, kadangi prašymus dėl proceso atnaujinimo išskirtinai nagrinėja LVAT, t. y. aukščiausioji administracinių teismų instancija. Todėl, kai kurie teisės srities žinovai šį institutą įvardija kasacijos pakaitalu. Manytina, kad administraciniame procese, proceso atnaujinimo tikslas nėra tapatintinas su kasacijos tikslais, o traktuotinas kaip galimybė suinteresuotiems asmenims apginti savo teises paaiškėjus tam tikroms įstatyme aiškiai įvardintoms aplinkybėms.

²¹ Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius//Civilinio proceso teisė II tomas. Justitia, 2005. P 357-359.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-183/2001.

Taigi, apibendrinant išskirtini tokie administracinio proceso atnaujinimo tikslai bendraja prasme: garantuoti, kad teisinėje sistemoje neliktų neteisėtų ir nepagrįstų teismo sprendimų, t. y. šalinti teismo klaidas ir įgyvendinti teisingumą, užtikrinant žmogaus teises ir laisves bei prisidedant prie teisingos teismų praktikos formavimo.

1.4. Proceso atnaujinimo reglamentavimas Lietuvoje.

Proceso atnaujinimo institutas nėra labai plačiai reglamentuotas. Jis iš esmės aptartas tik Administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyriuje, kur įvardinti proceso atnaujinimo pagrindai, subjektai turintys teisę kreiptis dėl proceso atnaujinimo, prašymo pateikimo, nagrinėjimo tvarka.

Pažymėtina, kad iki 2011-01-10 galiojusi ABTĮ redakcija numatė LVAT pareigą nagrinėti prašymus dėl proceso atnaujinimo ne tik administracinėse bylose, kylančiose dėl ginčų viešojo ir vidaus administravimo srityje, tačiau ir administracinio teisės pažeidimo bylose, kurios užbaigtos įsiteisėjusiu teismo sprendimu, nutarimu ar nutartimi. Nauja įstatymo redakcija šios LVAT funkcijos kaip ir administracinio teisės pažeidimo bylų nagrinėjimo apeliacine tvarka nebeumato.²³ Ši idėja buvo brandinama jau seniai ir įstatymų leidėjas nusprendė šios kategorijos bylas galutinai priskirti nagrinėti bendrosios kompetencijos teismams. Ginčai dėl administracinių teisės pažeidimų savo materialine teisine prigimtimi nėra identiški ginčams dėl teisės viešojo ar vidaus administravimo srityje, kurie sudaro klasikinį administracinių teismų kompetencijos pagrindą.²⁴ Nors administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo procedūra vyksta pagal ATPK, tačiau ši teiseną taip pat reglamentuota ABTĮ normomis. Proceso atnaujinimo ATP bylose tvarka išlieka ta pati kaip administracinių ginčo bylų. Manytina, kad šis reglamentavimas koreguotinas perkeliant visą reglamentavimą susijusį su administracinio teisės pažeidimo bylų nagrinėjimu į ATPK. Taigi, reforma įvykdyta ne iki galo ir administracinių teisės pažeidimo bylų reglamentavimo atskyrimas yra būtinas.

Administraciniai teismai Lietuvoje sprendžia ginčus dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje, kitaip tariant, asmens ginčus su viešąja administracija dėl pastarosios priimtų administracinių aktų ir veiksmų. Ši veiklos sritis yra klasikinė administracinių teismų funkcija, nes ji skirta asmens teisių apsaugai teisiniuose santykiuose su valstybe ir realizuoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje ir EŽTK 6 straipsnyje garantuotą asmens teisę į

²³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

²⁴ J. Paužaitė – Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. P. 40.

teisminę gynybą. Tokio pobūdžio ginčų nagrinėjimas laikytinas vienu svarbiausių administracinio teismo statuso elementų, ryškinančiu administracinės justicijos tapatybę apskritai.²⁵

Kalbant apie administracinių bylų atnaujinimo reglamentavimą, kaip jau minėta, ši sritis reglamentuota ABTĮ IV skyriaus. Šioje vietoje galima būtų kalbėti apie administracinio proceso kodekso poreikį, kurio rengimas dėl įvairių priežasčių užtruko gana ilgai. Nesant detalaus administracinį procesą reglamentuojančio teisės akto, šią spragą dalinai kompensuoja LVAT formuojama praktika nutartyse dėl proceso atnaujinimo. Teismas sprendamas klausimą dėl proceso atnaujinimo išaiškina šio instituto atskirų straipsnių reikšmę, atskleidžia proceso atnaujinimo pagrindų esmę ir turinį.

Kalbant apie administracinio proceso atnaujinimo reglamentavimo išsamumą bei tinkamumą, tai šiuo klausimu galima būtų diskutuoti. Išskirtini keli reglamentavimo trūkumai ar abejonės dėl esamo reglamentavimo tinkamumo.

Visu pirma, norėtuši sutikti su Godos Ambrasaitės-Balynienės nuomone, kad taisyntas reglamentavimas dėl proceso atnaujinimo nagrinėjimo tuo požiūriu, kad tam tikrais atvejais šiuos prašymus turėtų nagrinėti pirmosios instancijos teismai. Tokia reforma galbūt galėtų pašalinti kylančias abejones dėl proceso atnaujinimo instituto administracinėje teisėje priskyrimo iš dalies kasaciniam procesui. Šis priskyrimas yra abejotinas, kadangi proceso atnaujinimas neatitinka kasacijos paskirties ir tikslų.

ABTĮ IV skyrius numatydamas proceso atnaujinimo pagrindus ir tvarką, nepateikia konkrečių taisyklių, kaip turi būti nagrinėjamas skundas atnaujinus procesą. Įstatymo 161 str. numato procesinių normų taikymą atnaujinus procesą. Iš įstatymo formuluotės galima suprasti, jog atnaujinus procesą, bylos nagrinėjimas iš naujo vyksta pagal pirmosios instancijos teismo proceso taisykles, jei skundžiamas procesinis sprendimas buvo priimtas nagrinėjant bylą pirmąja instancija, ir to paties straipsnio 2 dalis numato, jog bylos nagrinėjimas iš naujo vyksta apeliacinio proceso tvarka, tokiu atveju, jei skundžiamas sprendimas buvo priimtas nagrinėjant bylą apeliacine tvarka. Taigi, minėtas straipsnis tiesiogiai nukreipia į pirmos arba antros instancijos bylos nagrinėjimo taisykles priklausomai nuo to, kokia tvarka buvo išnagrinėtas skundžiamas įsiteisėjęs teismo sprendimas. Tokia abstrakti formuluotė leidžia daryti išvadą, kad atnaujinus procesą, teismas turi teisę atlikti visapusišką sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimą. Šiuo atveju konstatuotina, jog įstatymas nustato plačias skundo nagrinėjimo ribas atnaujintame procese. Jis leidžia nagrinėti bylą iš naujo nenustatydamas konkrečių ribų. Čia kyla prieštaravimas, kadangi teismų praktikoje LVAT yra pasisakęs dėl skundo nagrinėjimo ribų atnaujintame procese. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, jog bylos, kurioje procesas atnaujintas,

²⁵ Kolektyvinė monografija, skirta Lietuvos administracinių teismų dešimtmečiui. Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai. 2010 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. P. 26.

ypatybė yra ta, kad nagrinėjant tokias bylas būtina atsižvelgti į nutartyje atnaujinti procesą apibrėžtas proceso atnaujinimo ribas (administracinė byla Nr. A¹-495/2005, A⁶-1144/2006, A⁵-1198/2006 ir kt.).²⁶ Manytina, kad įstatymo tekstas šiuo atveju yra nekonkretus ir reikėtų vadovautis LVAT pozicija, kadangi byla atnaujinama tik esant tam tikram pagrindui, administracinės bylos atnaujinimo pagrindai nubrėžia teismo nagrinėjančio bylos atnaujinimo klausimus, veiklos ribas ir naujai nagrinėjamų klausimų apimtį. Juk sprendžiant klausimą dėl proceso atnaujinimo, tiriamos ne visos faktinės aplinkybės ir vertinami ne visi įrodymai, kurie jau nustatyti, o tik naujai atsiradę ir paaiškėję juridiniai faktai ir jų sąsaja su išnagrinėta administracine byla. Pavyzdžiui, jei byla atnaujinama tokiu pagrindu, kai įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti melagingi liudytojų parodymai, tai iš naujo turėtų būti analizuojamas tų melagingų parodymų ryšys su teismo sprendimo neteisingumu, o ne iš naujo tiriami ar vertinami ir kitų liudytojų parodymai, kurie yra teisingi. Turi būti priežastinis ryšys tarp atnaujinimo pagrindo ir įsiteisėjusio teismo sprendimo neteisingumo. Taigi, manytina, kad reglamentavimas nesant konkrečiai numatytų nagrinėjimo taisyklių atnaujintame procese yra neišsamus ir siūlytina jį papildyti numatant tam tikras gaires, kurias nustačius būtų aiškios skundo nagrinėjimo ribos atnaujinus procesą kiekvieno pagrindo atveju.

Kalbant apie reglamentavimo tikslinimą atnaujinus procesą, tai galima būtų išvelgti ir kitokią problemą. Proceso atnaujinimo stadija pasibaigia tada, kai teismas priima nutartį atnaujinti arba neatnaujinti procesą. Dabartiniame ABTĮ, kaip jau minėta, reglamentuotas procesinių normų taikymas atnaujinus procesą ir teismo sprendimų rūšys išnagrinėjus bylą iš naujo. Manytina, kad šiuos straipsnius galima būtų perkelti į naują atskirą skyrių, kuris be šių taisyklių atnaujintame procese apibrėžtų ir skundo nagrinėjimo atnaujintame procese ribas.

Kaip jau minėta, proceso atnaujinimo pagrindų sąrašas, kuris nustatytas ABTĮ 159 str. yra baigtinis. Manytina, kad įstatyme įvardinti proceso atnaujinimo pagrindai galėtų būti peržiūrėti įstatymo leidėjo jau vien dėl to, kad nuo ABTĮ priėmimo šis straipsnis nebuvo koreguotas, o teismų praktika rodo, kad kai kurie iš jų yra labiau teorinio pobūdžio ir žmonės nesikreipia dėl jų. Taip pat neigiamai galima būtų vertinti situaciją, kai įstatymas nustato plačius ar abstrakčius pagrindus. Kaip pavyzdį galima pateikti ABTĮ 153 str. 2 d. 10 p. numatytą pagrindą, jeigu pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą. Manytina, kad reikėtų išryškinti tą akivaizdumo kriterijų nurodant, kokie įrodymai yra akivaizdūs, kitokiu atveju besikreipiantiems asmenims tampa neaišku, kokie įrodymai gali būti pripažinti akivaizdžiais.

Taigi, išryškinus tam tikrus administracinio proceso atnaujinimo instituto trūkumus, galima teigti, jog jis nėra tobulas ir koreguotinas.

²⁶ LVAT 2010-12-09 nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-393/2010.

2. PROCESO ATNAUJINIMO YPATUMAI

Administracinis procesas skirtingai nei civilinis ir baudžiamasis neturi kasacinės bylų peržiūrėjimo instancijos. LVAT yra apeliacinė ir galutinė instancija neįsiteisėjusių apygardų administracinių teismų sprendimams peržiūrėti, kuris nagrinėja tiek teisės, tiek fakto klausimus. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui kaip aukščiausiai instancijai administracinėse bylose, įstatymu yra pavesta formuoti vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus.²⁷ Vienas iš ABTĮ 20 str. prie LVAT kompetencijos priskiria prašymų dėl proceso atnaujinimo nagrinėjimą.²⁸

Prašymų dėl proceso atnaujinimo turinio reikalavimus, pateikimo tvarką, subjektus ir terminus reglamentuoja Administracinių bylų teisenos įstatymo (Toliau – ABTĮ) IV skyriaus 23 skirsnis.²⁹ Atskiruose straipsniuose nurodyta, kas yra reikalinga norint kreiptis dėl proceso atnaujinimo.

2.1. Prašymą dėl proceso atnaujinimo galintys paduoti subjektai

Visu pirma, svarbu išsiaiškinti, kokie subjektai turi teisę pasinaudoti prašymo dėl proceso atnaujinimo pateikimo galimybe. ABTĮ 154 str. numatyta, kad prašymą atnaujinti procesą turi teisę paduoti bylos šalys bei jų atstovai pagal įstatymą, neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys, jeigu įsiteisėjęs sprendimas, nutarimas ar nutartis pažeidžia jų teises ar įstatymų saugomus interesus, taip pat prokuroras bei viešojo administravimo subjektai, kad būtų apgintas viešasis interesas ar apgintos valstybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai.³⁰ To paties straipsnio 2 dalis numato, kad teikimą atnaujinti procesą turi teisę paduoti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas savo iniciatyva arba apygardos administracinio teismo pirmininko siūlymu.³¹ Įstatymas įvardija keturias subjektų grupes, kurios gali kreiptis su prašymu dėl proceso atnaujinimo. Pirmoji grupė – tai bylos šalys bei jų atstovai pagal įstatymą. Bylos šalimis administraciniame procese yra laikomi pareiškėjas, pareiškėjo atstovas pagal įstatymą, atsakovas ir tretieji suinteresuoti asmenys bei jų atstovai pagal įstatymą. Šie asmenys neabejotinai ir besąlygiškai turi teisę pasinaudoti proceso atnaujinimo instituto teikiamomis galimybėmis ir prašyti

²⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

²⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

²⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

³⁰ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

³¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

atnaujinti procesą atsiradus įstatyme numatytiems pagrindams. Antroji subjektų grupė yra neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys, jeigu įsiteisėjęs teismo sprendimas, nutarimas ar nutartis pažeidžia jų teises ar įstatymų saugomus interesus. Galimybė tokiems subjektams kreiptis dėl proceso atnaujinimo yra suteikiama, kadangi gali būti tokia situacija, kad tam tikri asmenys nepagrįstai nebuvo įtraukti į bylos nagrinėjimą ir yra būtinybė apginti jų pažeistas teises ir interesus. Teismas tokiu atveju nagrinėdamas prašymo dėl proceso atnaujinimo pagrįstumą įvertina, ar šių asmenų kreipimasis yra teisėtas ir, ar jie iš tiesų yra tinkami subjektai. Šiuo atveju paminėtinas svarbus niuansas, kad ši subjektų grupė gali prašyti atnaujinti procesą vadovaudamasi tik vieninteliu proceso atnaujinimo pagrindu, numatytu ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p., t. y. jeigu teismas sprendime pasisakė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ir pareigų. Nesant šio pagrindo, antroji subjektų grupė praranda teisę ir galimybę į proceso atnaujinimą. Teismas minėtu atveju pasisako taip: „Įstatyme įtvirtintas tik vienas atvejis, kada asmuo, neįtrauktas į bylos nagrinėjimą, galėtų pateikti prašymą dėl proceso atnaujinimo, t. y. tuo atveju, jeigu sprendime teismas pasisakė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų (ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p.). Atkreiptinas dėmesys į tai, jog nagrinėjamu atveju pareiškėjai šiuo pagrindu, prašydami atnaujinti procesą, nesirėmė, o įstatyme nėra numatyta, kad į bylą neįtrauktas asmuo galėtų kreiptis dėl proceso atnaujinimo kitais ABTĮ 153 straipsnyje įtvirtintais pagrindais, todėl V. Ž. prašymas nenagrinėtinas.“

Dažnai teisingumo vykdymas yra svarbus ne tik byloje dalyvaujantiems asmenims, kurių teises ir teisėtus interesus tiesiogiai liečia teismo sprendimas, bet galimai ir visai visuomenei. Todėl galima būtų teigti, jog nagrinėjamas institutas yra skirtas ne tik privačiam, bet ir viešajam interesui ginti. Tai parodo prokuroro ir viešojo administravimo subjektų įvardijimas tarp subjektų, galinčių kreiptis su prašymu dėl proceso atnaujinimo.³² Vadovaujantis LVAT praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimu, siekdami apginti viešąjį interesą, į teismą gali kreiptis tik tam tikri asmenys, ir tik tada, kai tai tiesiogiai nurodyta įstatyme.³³ Prokuroras yra vienas iš subjektų, turinčių teisę ginti viešąjį interesą ir tai darantis aktyviausiai. Tokią teisę jam suteikia tiek LR Konstitucija, tiek LR prokuratūros įstatymas.³⁴

LVAT vienoje iš savo nutarčių dėl proceso atnaujinimo pasisakė, kad prokuroras, kreipdamasis dėl proceso atnaujinimo, pirmiausia turi pagrįsti, kad siekia apginti viešąjį interesą ar apginti valstybės ir asmenų teises bei įstatymų saugomus interesus, t. y. prokuroro atveju teisės

³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008. Vilnius, 2009. LVAT praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinime numatyta, kad nagrinėjant administracines bylas dėl viešojo intereso gynimo, būtina sistemiskai taikyti šį teisės aktą.

³³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008. Vilnius, 2009. LVAT praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas. P. 329.

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 Nr. 33-1014, 118 str.; Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas // Valstybės žinios 2003, Nr. 42-1919, 19 str. 1 d.

kreiptis į teismą arba teisminės gynybos prieinamumo principų realizavimas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 154 straipsnio 1 dalies prasme siejamas su siekiu apginti viešąjį interesą ar apginti valstybės ir asmenų teises arba saugomus interesus.³⁵ Minėtu atveju prokurorui kreipusis dėl proceso atnaujinimo siekiant apginti viešąjį interesą, teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pateiktame prašyme dėl proceso atnaujinimo nėra nurodyta, kokius interesus arba kieno teises ar įstatymo saugomus interesus siekiama apginti. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog minėtas prašymas iš esmės grindžiamas vienodos administracinių teismų praktikos formavimo užtikrinimu. Teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjas nepagrindė, kokį viešąjį interesą ar valstybės ir asmens teises ar įstatymų saugomus interesus siekia apginti bei yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų teisinių santykių atsiradimo momento, todėl atsakytina atnaujinti procesą pagal Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro prašymą.³⁶

Dėl kitų viešojo administravimo subjektų, galinčių kreiptis dėl viešojo intereso gynimo bei dėl pačios viešojo intereso sampratos LVAT labai išsamiai pasisakęs LVAT praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinime.³⁷ Teismas konstatavo, kad Lietuvos įstatymų leidėjas nepateikė viešojo intereso apibrėžimo, ir teismas kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatyti viešojo intereso buvimo faktą.³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2008 m. liepos 25 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008 yra pažymėjusi, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas bei Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas nepateikia viešojo intereso sąvokos, todėl siekiant nustatyti, ar pareiškėjas kreipėsi į teismą gindamas viešąjį interesą, pirmiausia būtina nustatyti, kas yra laikytina viešuoju interesu. Viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija. Todėl kiekvieną kartą, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės. Viešasis interesas, taikant Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą, turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teisenoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė, įstatymo numatytais atvejais, kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Tais atvejais, kai sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir

³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-228/2009.

³⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-228/2009.

³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008. Vilnius, 2009. LVAT praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas.

³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16). Vilnius, 2009. P. 326.

ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte.³⁹

ABTĮ 154 str. 2 dalis suteikia teisę paduoti teikimą atnaujinti procesą LVAT pirmininkui savo iniciatyva arba apygardos administracinio teismo pirmininko siūlymu.⁴⁰ Pasak Jurgitos Paužaitės-Kulvinskienės, ši nuostata yra dispozityvumo principo išimtis. Tai tipinis oficialumo principo elementas. Jo reikalingumą administraciniame procese galima diskutuoti. Tokios normos reikalingumą pagrindžiantis argumentas yra administracinio proceso tikslas visapusiškai ir objektyviai išnagrinėti bylą, neatsižvelgiant į dalyvaujančių joje asmenų privačius interesus, tai yra administracinio proceso socialiniai tikslai. Be to, šia norma siekiama formuoti vienodą administracinių teismų praktiką, ypač esant bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų jurisprudencijos konfliktams. Manoma, kad LVAT pirmininko iniciatyva bet kuriuo pagrindu atnaujinti administracinį procesą visada turėtų būti taikoma rezervuotai, t. y. derinant viešojo intereso tikslus ir privačių šalių interesus. Tik esant ypatingam viešajam interesui būtų pagrįsta taikyti šį procesinį veiksma. Kai ginčo dalykas bus dispozityvaus pobūdžio ir ginčo šalys nereiškia jokie noro atnaujinti proceso, o teismas savo iniciatyva atnaujins procesą 155 straipnio 3 dalies tvarka ar siekdamas vienodinti teismų praktiką, jis veiks pagal oficialumo principą. Tokie pirmininko veiksmai galėtų būti nesuderinami su teisėjo nepriklausomumo principu.⁴¹ Viešojo intereso tikslai ir privačių šalių interesai dažnai skiriasi. Viešojo intereso gynimas yra svarbus visai visuomenei, tačiau manytina, kad proceso atnaujinimo instituto numatyta galimybė teismo pirmininkui inicijuoti atnaujinimo procesą neatitinka šio instituto paskirties ir šis subjektas neturėtų būti išskirtas kaip galintis inicijuoti proceso atnaujinimą vadovaujantis nešališkumo ir nepriklausomumo principais. Kita vertus, esant tam tikriems pagrindams, toks teismo pirmininko proceso atnaujinimo iniciavimas tam tikrais atvejais gali būti pagrindas apginti pažeistas subjektų teises.

Teismų praktikoje galime rasti minėto atvejo pavyzdžių: Laikinais einantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pareigas Ričardas Piličiauskas 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartimi teikdamas teisėjų kolegijai siūlymą vertinti, ar nėra pagrindo atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. P⁵⁵⁶-66/2009 pagal pareiškėjo V. J. K. prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje, jį grindžia vienu iš ABTĮ 153 straipsnio 2 dalyje nustatytų proceso atnaujinimo pagrindų. ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 9 punkte numatytas proceso atnaujinimo pagrindas – bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas. [...] Atsižvelgusi į nurodytą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką aiškinant teismo

³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2008-07-25 nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335-2008.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

⁴¹ J. Paužaitė – Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. P. 152-153.

nepriklausomumo ir nešališkumo teisinius principus bei procesines garantijas, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nurodyti faktai administracinės bylos Nr. A⁵⁰²-235/2008 nagrinėjime dalyvavusiems asmenims galėjo sukelti abejonių dėl teismo (prašymą dėl proceso atnaujinimo nagrinėjusios teisėjų kolegijos narių) nešališkumo, todėl yra pagrindas atnaujinti procesą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalies 9 punktu.⁴²

Manome, kad koreguotina teisės norma, reglamentuojanti LVAT pirmininko iniciatyvą bet kuriuo pagrindu siūlyti atnaujinti procesą, siaurinant ją ir numatant šiam subjektui apribojimą inicijuoti proceso atnaujinimo galimybę tik tam tikrų atnaujinimo pagrindų buvimo atveju. Tokie pagrindai galėtų būti ABTĮ 153 str. 2 d. 6, 7, 8 ir 9 punktai⁴³, kuriuos galima būtų priskirti proceso normų pažeidimams, t. y. šie pagrindai susiję su galimomis teismo klaidomis ir būtų teisinga, kad pastebėjęs minėtus pažeidimus, teismo pirmininkas inicijuotų proceso atnaujinimą. Taip galėtų būti stiprinamas pasitikėjimas teismais.

Įstatyme įvardintų subjektų ratas parodo, jog proceso atnaujinimo institutas savo esme yra skirtingas nuo apeliacinio ar kasacinio procesų ir subjektų prasme, kadangi apeliacinius ar kasacinius skundus paduoti suteikta galimybė tik byloje dalyvaujantiems asmenims.

2.2. Prašymų dėl proceso atnaujinimo pateikimo tvarka

Prašymų dėl proceso atnaujinimo pateikimo tvarką reglamentuoja ABTĮ 155 str. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prašymas dėl proceso atnaujinimo yra pateikiamas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.⁴⁴ Taigi, čia įstatymas aiškiai ir vienareikšmiškai įvardija, kad administracinių teismų sistemoje vienintelis subjektas, kuris nagrinėja prašymus dėl proceso atnaujinimo yra aukščiausios instancijos teismas. Tokia įstatymo leidėjo valia sunkiai paaiškinama jau vien dėl to, kad žvelgiant į proceso atnaujinimo institutą civiliniame procese, kurio paskirtis yra gimininga administraciniam, ten prašymai dėl proceso atnaujinimo yra dažniausiai nagrinėjami pirmosios instancijos teisme suteikiant teismui galimybę panaikinti savo priimtą sprendimą.

ABTĮ 155 str. 2 d. numato, kad prašymas dėl proceso atnaujinimo žyminiu mokesčiu neapmokestinamas. To paties straipsnio 3 dalyje numatyta, kad, jeigu byla, kurioje yra teisėjo pareikšta atskiroji nuomonė, nebuvo nagrinėjama apeliacine tvarka arba kai atskirąją nuomonę išdėstė apeliacinio teismo teisėjas, tai sprendimui įsiteisėjus byla su atskirąją teisėjo nuomone

⁴² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-308/2009.

⁴³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

perduodama Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, o jo pirmininkas nusprendžia, ar paduoti teikimą atnaujinti procesą.⁴⁵

2.3. Prašymo dėl proceso atnaujinimo pateikimo terminai

Prašymo dėl proceso atnaujinimo pateikimo terminai yra numatyti ABTĮ 156 str. Minėto straipsnio 1 dalis numato, kad prašymas dėl proceso atnaujinimo gali būti paduodamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai jį padavęs subjektas sužinojo arba turėjo sužinoti apie aplinkybes, kurios yra proceso atnaujinimo pagrindas. To paties straipsnio antroje dalyje numatyta, kad asmenims, praleidusiems prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo terminą dėl svarbių priežasčių, praleistas terminas gali būti atnaujintas, jeigu prašymas dėl termino atnaujinimo paduotas ne vėliau kaip po vienerių metų nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Minėto straipsnio 3 dalis draudžia paduoti prašymą dėl proceso atnaujinimo, jei nuo sprendimo ar nutarties įsiteisėjimo praėjo daugiau kaip penkeri metai.⁴⁶ Pažymėtina, kad terminai prašymo padavimo dėl proceso atnaujinimo atveju yra labai svarbūs ir teismas kiekvienu atveju kruopščiai ir atidžiai tikrina, ar prašymas paduotas nepraleidus įstatyme nustatytų terminų. Kiekvienoje nutartyje teismas pasisako dėl to, ar terminas praleistas ar ne, ir termino praleidimo atveju, tai gali būti pagrindas atmesti prašymą dėl proceso atnaujinimo, nors galbūt jis yra pagrįstas įstatyme numatytais proceso atnaujinimo pagrindais. Įstatymas numato termino atnaujinimo galimybę, jei jis buvo praleistas dėl svarbių priežasčių. Tokiu atveju teismui turi būti pateikiamas motyvuotas prašymas dėl termino atnaujinimo. Šios galimybės sąlyga yra ta, kad prašymas dėl termino atnaujinimo turi būti paduotas ne vėliau kaip po vienerių metų nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Štai keli pavyzdžiai kaip teismas pasisako nutartyse tokiais atvejais: „ABTĮ 156 straipsnio 2 dalis numato, kad asmenims, praleidusiems prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo terminą dėl svarbių priežasčių, praleistas terminas gali būti atnaujintas. Teisėjų kolegija pažymi, kad pareiškėjas, prašydamas atnaujinti terminą, nenurodė jokių svarbių priežasčių, kurios galėtų būti pagrindas praleistam terminui atnaujinti, todėl terminą atsisakytina atnaujinti. Neatnaujinus termino prašymui pateikti, nevertintini argumentai, kurių pagrindu prašoma atnaujinti procesą“.⁴⁷ arba „ABTĮ 156 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad asmenims, praleidusiems prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo terminą dėl svarbių priežasčių, praleistas terminas gali būti atnaujintas, jeigu prašymas dėl termino atnaujinimo paduotas ne vėliau kaip po vienerių metų nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos, tačiau nagrinėjamu atveju pareiškėjai neprašo atnaujinti termino paduoti prašymui dėl proceso

⁴⁵ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

⁴⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-71/2010.

atnaujinimo, todėl procesą atsisakytina atnaujinti.⁴⁸ Kreipiantis nepraleidus įstatymo nustatyto prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo termino, teismas nutartyje pasisako sekančiai: „ABTĮ 158 straipsnio 2 dalis nustato, kad, nagrinėdamas prašymą dėl proceso atnaujinimo, teismas patikrina, ar prašymas paduotas nepraleidus 156 straipsnyje nustatytų terminų ir, ar jis pagrįstas šio įstatymo 153 straipsnio 2 dalyje numatytais proceso atnaujinimo pagrindais. ABTĮ 156 straipsnio 1 dalis numato, kad prašymas dėl proceso atnaujinimo gali būti paduodamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai jį padavęs subjektas sužinojo arba turėjo sužinoti apie aplinkybes, kurios yra proceso atnaujinimo pagrindas. Pareiškėjas V. Y. R. G. prašymą dėl proceso atnaujinimo administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1380/2009 Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė 2010 m. sausio 4 d. Pažymėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendimą Nr. A⁶⁶²-1380/2009 priėmė 2009 m. gruodžio 3 d. Atsižvelgus į nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad terminas prašymui dėl proceso atnaujinimo pateikti nebuvo praleistas.“⁴⁹

Taigi, praleidus įstatyme nustatytus terminus ir neprašant jų atnaujinti, teismas atsisako atnaujinti procesą, o praėjus daugiau kaip penkeriems metams nuo sprendimo įsiteisėjimo prašymas atnaujinti procesą apskritai negali būti paduodamas, o jį padavus terminas nebus atnaujintas. Esant prašymui atnaujinti terminą, teismas kiekvienu atveju sprendžia, ar priežastys, kurios nurodytos prašyme dėl termino atnaujinimo, gali būti pripažintos svarbiomis. ABTĮ 156 str. numatytų terminų, kaip ir kitų procesinių terminų, paskirtis yra užtikrinti operatyvų ir ekonomišką bylų išnagrinėjimą, neleisti proceso dalyviams vilkinti proceso piktnaudžiaujant savo teisėmis.

3. ADMINISTRACINĖS BYLOS PROCESO ATNAUJINIMO PRAKTIKA

3.1. Proceso atnaujinimo pagrindai ir jų taikymo praktika Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje

Administracinės bylos atnaujinimo pagrindai pačia bendriausia prasme gali būti apibrėžiami kaip tam tikri juridiniai faktai, kuriems atsiradus ir paaiškėjus, atnaujinamas procesas nepaisant to, kad sprendimas jau įsiteisėjęs. Teisės teorijoje juridiniu faktu laikomi objektyvios tikrovės reiškiniai, dėl kurių prasideda, pasikeičia ar pasibaigia teisiniai santykiai.⁵⁰ Proceso atnaujinimo pagrindas yra tam tikras juridinis faktas liudijantis apie teismo sprendimo neteisingumą. Šie juriniai faktai turi turėti esminę reikšmę bylai, dėl jų pakeičiamas ar panaikinamas įsiteisėjęs sprendimas. Taigi, administracinės bylos atnaujinimo pagrindas – naujai atsiradęs ir paaiškėjęs juridinis faktas, turintis tiesioginės įtakos įsiteisėjusio teismo sprendimo teisingumui bei įvardintas Administracinių bylų teisenos įstatyme.

⁴⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P⁸⁵⁸ – 88/2010.

⁴⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P⁸⁵⁸ – 93/2010.

⁵⁰ Alfonsas Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius Justitia, 2004.

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 159 straipsnio 1 dalį, viena iš būtinų sąlygų proceso atnaujinimui yra įstatyme nustatytų proceso atnaujinimo pagrindų konstatavimas remiantis prašyme atnaujinti procesą išdėstytais argumentais. Įstatymu nustatyti pagrindai įpareigoja asmenį, paduodantį prašymą dėl proceso atnaujinimo, jį pagrįsti ir įrodyti pagrindų buvimo faktą. Griežtai apibrėžtų pagrindų nustatymas yra pagrindinė ir svarbiausia sąlyga proceso atnaujinimo institute. Teismas nagrinėdamas subjektų prašymus kiekvienu atveju kruopščiai patikrina pagrindų, kuriais remiantis asmuo kreipiasi į teismą, buvimą. Administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalyje yra nustatytas baigtinis pagrindų sąrašas, kuriems esant galimas proceso atnaujinimas administracinėje byloje. Prašymo dėl proceso atnaujinimo nepagrindus argumentais (įrodymais), patvirtinančiais kurio nors iš įstatyme numatytų pagrindų buvimą, procesas administracinėje byloje negali būti atnaujintas.⁵¹ Procesas gali būti atnaujinamas esant šiems pagrindams: 1) kai Europos žmogaus teisių teismas pripažįsta, kad Lietuvos Respublikos teismo sprendimas byloje prieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir jos papildomiems protokolams; 2) naujai paaiškėja esminės bylos aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu; 3) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti žinomai melagingi liudytojo parodymai, žinomai melaginga eksperto išvada, žinomai neteisingas vertimas, dokumentų arba daiktinių įrodymų suklastojimas, dėl kurių priimtas neteisėtas arba nepagrįstas sprendimas; 4) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti nusikalstami šalių, kitų bylos proceso dalyvių ar jų atstovų veiksmai arba nusikalstamos teisėjų veikos, padaryti nagrinėjant šią bylą; 5) panaikinamas kaip neteisėtas ar nepagrįstas teismo sprendimas, nuosprendis, kuris buvo pagrindas priimti tą sprendimą, nutarimą ar nutartį; 6) jeigu viena iš šalių proceso metu buvo neveiksni ir nebuvo atstovaujama atstovo pagal įstatymą; 7) jeigu sprendime teismas pasisakė dėl neištrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų; 8) sprendimas ar nutartis yra be motyvų; 9) jeigu bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas; 10) jeigu pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį; 11) panaikinamas kaip neteisėtas teisės aktas, kuriuo remdamasis teismas išsprendė bylą; 12) kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą.⁵² Subjektai, turintys teisę paduoti prašymą dėl proceso atnaujinimo, yra apriboti ABTĮ 153 str. 2 d. nustatytų pagrindų ir negali kreiptis į teismą jokiais kitais atvejais kaip tik įvardintais įstatyme.

Stasys Šedbaras siūlo įstatyme išvardintus pagrindus skirstyti į tam tikras grupes. Anot S. Šedbaro prie pirmosios grupės priskirtini pagrindai atnaujinti procesą dėl naujų paaiškėjusių

⁵¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029. 159 str. 1 d.

⁵² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo IV skyrius // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktuali redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

aplinkybių, tai ABTĮ 153 str. 2 d. 1, 2, 3, 4, 5 ir 11 p. įvardinti pagrindai, prie antrosios grupės, anot autoriaus, priskirtini pagrindai atnaujinti procesą dėl šiurkščių proceso normų pažeidimų, tai: 6, 7, 8 ir 9 tos pačios dalies punktai. Na, o prie trečiosios grupės priskirtini pagrindai atnaujinti procesą dėl netinkamo materialinės teisės normos taikymo ir aiškinimo. Šie pagrindai yra numatyti ABTĮ 153 str. 2 d. 10 ir 12 p.⁵³ Šis skirstymas galėtų būti pagrindas galvojant apie proceso atnaujinimo instituto reformą, perduodant dalį prašymų dėl proceso atnaujinimo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Analizuojant teismų praktiką dėl administracinių bylų proceso atnaujinimo, reikia atskleisti kiekvieno iš įstatyme įvardintų pagrindų turinį ir esmę bei išsiaiškinti kiekvieno iš jų taikymo ypatumus Lietuvoje.

3.1.1. Europos žmogaus teisių teismui pripažinus, kad LR teismo sprendimas byloje prieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir jos papildomiems protokolams

Tam, kad atsirastų galimybė atnaujinti procesą vadovaujantis ABTĮ 153 str. 2 d. 1 p. būtina sąlyga yra Europos žmogaus teisių teismo (Toliau – EŽTT) sprendimas, kuriuo konstatuojama, jog Lietuvos Respublikos teismo sprendimas prieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir jos papildomiems protokolams. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Toliau – Konvencija) – tarptautinio žmogaus teisių mechanizmo Europoje šerdis. Konvencija bei jos papildomais protokolais siekiama unifikuoti žmogaus teisių apsaugos lygį Konvenciją ratifikavusiose valstybėse. Teisinį taikymą užtikrina EŽTT. Konvenciją Lietuva ratifikavo 1995 m. balandžio 27 d., ji įsigaliojo tą pačių metų birželio 20 d. Šiuo metu Konvenciją papildo 12 protokolų. Konvencijos jurisprudenciją sudaro ne tik konkrečios teisės normos, įrašytos į Konvencijos ir jos protokolų straipsnius, bet ir EŽTT sprendimuose suformuluoti precedentai.⁵⁴

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą pažymėjo, kad Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencija yra svarbi Lietuvos teisės sudedamoji dalis ir, kad Europos Žmogaus teisių teismo jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra aktuali Lietuvos teisės aiškinimui, ir taikymui.⁵⁵

⁵³ Stasys Šedbaras. Administracinė atsakomybė. Justitia, 2005. P. 312.

⁵⁴ http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_%C5%BEmogaus_teisi%C5%B3_ir_pagrindini%C5%B3_laisvi%C5%B3_apsaugos_konvencija laikas 2011-02-21, 18.24 val.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2000-05-08 nutarimas.

Lietuva, ratifikavusi Konvenciją ir jos papildomus protokolus, įsipareigojo laikytis jos nuostatų ir taikyti bei aiškinti Lietuvos Respublikos įstatymus jos kontekste.

Taigi, EŽTT konstatavus pažeidimus susijusius su prieštaravimais Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijai ar jos papildomiems protokolams, teismas nedelsiant privalo atnaujinti procesą. Viename iš administracinių teismų praktikos išaiškinimų, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Toliau – LVAT) yra pasisakęs, kad atnaujinus procesą ABTĮ 153 str. 2 d. 1 p. pagrindu būtina įvertinti, ar EŽTT sprendime konstatuoti Konvencijos pažeidimai turi įtakos byloje priimtų administracinių teismų procesinių sprendimų pagrįstumui ir teisėtumui.⁵⁶ Taigi, vadovaujantis šiuo išaiškinimu, darytina išvada, kad jau vien EŽTT priimtas sprendimas, kuriuo nustatomi prieštaravimai Konvencijai, yra pakankamas pagrindas atnaujinti procesą, o bylos nagrinėjimui po proceso atnaujinimo svarbus EŽTT sprendimo turinys ir konstatavimas, kad šis sprendimas turi įtakos priimto procesinio sprendimo teisėtumui. Taigi, subjektas, kuriam įstatymas suteikia teisę kreiptis dėl proceso atnaujinimo, turi pateikti prašymą vadovaujantis analizuojamu pagrindu ir nurodyti teismui EŽTT sprendimą su pažeidimo konstatavimu, ir jo prašymas bus neabejotinai patenkintas, o procesas byloje atnaujintas. Išanalizavus 240 nutarčių 2006 – 2010 metų laikotarpyje pasitaikė vienas atvejis, t. y. LVAT pirmininko pavaduotojo laikinai ėjusio LVAT pirmininko pareigas siūlymas atnaujinti procesą šiuo pagrindu. Jis nurodė, kad teikimą atnaujinti procesą pateikia atsižvelgdamas į tai, jog Europos žmogaus teisių teismas, išnagrinėjęs D. L. pareiškimą, 2008 m. lapkričio 4 d. sprendimu pripažino, jog minėto proceso nacionaliniuose teismuose metu buvo pažeista Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Europos žmogaus teisių teismas konstatavo, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas pasireiškė tuo, jog D. L. bylą nagrinėję Lietuvos Respublikos teismai nepatenkino D. L. prašymo teismo posėdyje apklausti ekspertus, surašiusius ekspertizės išvadas, kuriomis toje byloje rėmėsi teismai.⁵⁷ Teismas, išnagrinėjęs tokį teikimą, atnaujino administracinį procesą ir konstatavo, kad minėtoje administracinio teisės pažeidimo byloje reikšmingas įrodymas, kuriuo rėmėsi bylą nagrinėję teismai, buvo ekspertizės išvados. Europos žmogaus teisių teismas, išnagrinėjęs D. L. pareiškimą, 2008 m. lapkričio 4 d. sprendimu konstatavo, jog šioje administracinio teisės pažeidimo byloje, tiriant minėtas ekspertų išvadas, kaip įrodymus, buvo pažeista Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, nes nebuvo patenkintas D. L. prašymas apklausti ekspertus. Šio Europos žmogaus teisių teismo sprendimo priėmimas yra pagrindas atnaujinti procesą šioje administracinio teisės pažeidimo byloje.⁵⁸

⁵⁶ Administracinių teismų praktika 2006 liepa – gruodis Nr. 10 “Dėl ribų nustatymo atnaujintame procese”// Vilnius, 2007.

⁵⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-09 nutartis administracinėje byloje Nr. P-442-01-2009.

⁵⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-09 nutartis administracinėje byloje Nr. P-442-01-2009.

Šis proceso atnaujinimo pagrindas nėra plačiai analizuojamas LVAT praktikoje, tai, matyt, sąlygoja pagrindinė priežastis – Lietuva įsipareigojusi laikytis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatų ir taikyti bei aiškinti įstatymus jos kontekste sąžiningai laikosi tokių įsipareigojimų ir dėl to pasitaiko tik pavienių atvejų, kada atsiranda pagrindas atnaujinti procesą dėl Konvencijos pažeidimų.

2.1.2. Naujai paaiškėjus esminėms bylos aplinkybėms, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu.

Vertinant ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatyto proceso atnaujinimo pagrindo egzistavimą, kai pateikiami nauji įrodymai, būtina nustatyti, ar nauji įrodymai atitinka apskritai įrodymams administraciniame procese keliamus reikalavimus bei visus naujai paaiškėjusių aplinkybių požymius, t. y. įrodymuose įtvirtinta informacija turi turėti esminę reikšmę bylai, turi patvirtinti aplinkybes, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos nagrinėjant bylą nei teismui, nei pareiškėjui. Be to, vertinant, ar nauji įrodymai laikytini naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis, būtina išsiaiškinti, ar pateiktas įrodymas negalėjo būti pateiktas anksčiau ne dėl pareiškėjo kaltės.⁵⁹

ABTĮ 153 str. 2 d. 2 p. nurodytas proceso atnaujinimo pagrindas suponuoja teismui pareigą patikrinti naujai paaiškėjusių aplinkybių, pateiktų įrodymų svarbą ir reikšmę. Naujai paaiškėjusios aplinkybės turi būti esminės – tai pirmoji sąlyga, kurią įvertina teismas svarstydamas prašymo dėl proceso atnaujinimo pagrįstumą šiuo pagrindu. Antroji sąlyga – pareiškėjo nežinojimas arba negalėjimas žinoti apie minėtas aplinkybes. Šį niuansą teismas vertina vadovaudamasis pareiškėjo pateiktais argumentais, paaiškinimais, įrodymais, įvardintomis aplinkybėmis. Pareiškėjui kyla pareiga ir atsakomybė prašyme išsamiai ir tiksliai įvardinti ir paaiškinti naujai paaiškėjusių aplinkybių sužinojimo momentą, įrodyti, kad anksčiau to sužinoti nebuvo įmanoma ne dėl jo kaltės ir, kad prašymas dėl proceso atnaujinimo nėra tik būdas sutrikdyti įsiteisėjusio sprendimo stabilumą, norint, kad byla būtų peržiūrėta iš esmės. Analizuojant 2006 – 2010 metų LVAT praktiką bylose dėl proceso atnaujinimo ABTĮ 153 str. 2 d. 2 p. pagrindu, pastebima tendencija, kad subjektai prašydami atnaujinti procesą minėtu pagrindu dažnai nepateikia jokių naujai paaiškėjusių faktų.

Nagrinėdamas prašymus dėl proceso atnaujinimo 2 punkto pagrindu LVAT savo nutartyse pažymi: “Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. P⁵⁵⁶-68/2008) esminėmis bylai aplinkybėmis laikytinos tokios aplinkybės, kurioms paaiškėjus ginčijami teisiniai santykiai atsiranda, pasibaigia arba pasikeičia. Be to, tai gali būti tik tokios aplinkybės, kurios: 1)

⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-10-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-150/2010.

egzistavo nagrinėjant bylą iš esmės ir priimant teismo sprendimą ar nutartį; 2) aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylą nagrinėjant iš esmės; 3) apie šias aplinkybes pareiškėjas sužinojo jau įsiteisėjus teismo sprendimui; 4) ir šios turi esminę reikšmę bylai, t. y. žinant apie šias aplinkybes galėjo būti priimtas kitoks teismo sprendimas (žr., pvz., administracinės bylas Nr. P¹⁵-60/2006; Nr. P⁶-169/2007).⁶⁰ Teismas detaliai išaiškina sąvokos „esminės aplinkybės“ turinį ir remiantis tuo vertina tokių aplinkybių buvimą.

LVAT praktikoje dėl proceso atnaujinimo, teismas neretai nustato, kad pareiškėjas grindžia savo prašymą ne naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis, o naujomis aplinkybėmis, kurios atsirado po administracinės bylos išnagrinėjimo. Tokiais atvejais teismas pasisako taip: „Nurodytos aplinkybės negali būti vertinamos kaip tokios, kurios realiai egzistavo bylos nagrinėjimo metu ir galėjo turėti įtakos teisingam bylos išsprendimui. Tokios aplinkybės vertintinos ne kaip naujai paaiškėjusios faktinės bylos aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu, o kaip naujos aplinkybės, atsiradusios jau po administracinės bylos išnagrinėjimo. ABTĮ nenumato galimybės teismui atnaujinti procesą administracinėje byloje paaiškėjus tokioms aplinkybėms, todėl atnaujinti procesą pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 2 punktą nėra pagrindo.“⁶¹

Pastebėtina, kad subjektai, besikreipiantys dėl proceso atnaujinimo, pakankamai dažnai kreipiasi dėl proceso atnaujinimo vadovaudamiesi šiuo pagrindu. Analizuojant 2006 – 2010 metų laikotarpio LVAT praktiką iš 240 nutarčių, remiantis šiuo pagrindu buvo kreiptasi 54 kartus. Tai bene populiariausias proceso atnaujinimo pagrindas, kuriuo bando vadovautis besikreipiantys subjektai. Dažniausiai pareiškėjai siekia pakartotinio aplinkybių vertinimo arba neįrodo naujai paaiškėjusių aplinkybių. Darytina išvada, kad įrodinėjimo pareiga proceso atnaujinimo atveju yra labai svarbi ir teismas, žinodamas proceso atnaujinimo instituto paskirties svarbą, negali leisti, kad bet kokios naujos pateiktos aplinkybės būtų pripažintos pakankamomis atnaujinant procesą ir taip trikdomas įsiteisėjusio sprendimo stabilumas.

2.1.3. Įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustačius žinomai melagingus liudytojo parodymus, žinomai melagingą eksperto išvadą, žinomai neteisingą vertimą, dokumentų arba daiktinių įrodymų suklastojimą, dėl kurių priimtas neteisėtas arba nepagrįstas sprendimas

Pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 3 punktą procesas gali būti atnaujinamas, kai įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti žinomai melagingi liudytojo parodymai, žinomai melaginga eksperto išvada, žinomai neteisingas vertimas, dokumentų arba daiktinių įrodymų suklastojimas, dėl kurių priimtas neteisėtas arba nepagrįstas sprendimas. Šioje teisės normoje paminėtos aplinkybės turi būti

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-71/2010.

⁶¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-71/2010.

nustatytos įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.⁶² Komentuojamo straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyti baudžiamieji pagrindai atnaujinti procesą, t. y. tam tikros nusikalstamos veikos. Aptariamo straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytas nusikalstamas veikas gali patvirtinti tik įsiteisėjęs teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje. Taikant minėtą proceso atnaujinimo pagrindą būtina nustatyti ir tai, jog būtent dėl nuosprendyje konstatuotų atitinkamų faktų buvo priimtas neteisėtas arba nepagrįstas teismo sprendimas byloje, kurioje siekiama proceso atnaujinimo. Tai pagrindiniai reikalavimai, kuriais remiantis gali būti atnaujintas procesas šiuo pagrindu. Nusikalstamos veikos įvardintos 3 punkte negali būti pagrįstos prielaidomis ar įtarimais. Štai keli teismo konstatavimo pavyzdžiai, kuriais prielaidomis remtas prašymas dėl proceso atnaujinimo buvo atmestas: „[...] pareiškėjas nepateikė jokių konkrečių įrodymų, kad yra įsiteisėjęs teismo nuosprendis dėl sklypo vietos apžiūrėjimo ir ribų nustatymo 2004 m. balandžio 20 d. akto Nr. 31/04/15-312 suklastojimo [...], todėl prašymas yra nepagrįstas.“⁶³ arba „[...] A. V. prašymą atnaujinti procesą grindžia melagingais liudytojų A. S. ir V. F. parodymais administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II⁹ - 227/2004, t. y. melagingi liudytojų parodymai nebuvo nustatyti baudžiamąja tvarka.“⁶⁴ arba „Nagrinėjamu atveju iš S. R. prašymo ir jo pagrindimo matyti, jog jokia ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinta aplinkybė įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu konstatuota nebuvo.“⁶⁵

Analizuojamu 2006 – 2010 metų laikotarpiu pasitaikė 5 atvejai iš 240 analizuojamų, kai buvo kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo remiantis šiuo pagrindu. Visi kreipimaisi buvo nepagrįsti nepateikus pagrindinio įrodymo – baudžiamojo nusprendžio, kuriuo būtų konstatuoti minėti nusikaltimai.

2.1.4. Įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustačius nusikalstamus šalių, kitų bylos proceso dalyvių ar jų atstovų veiksmus arba nusikalstamą teisėjų veiką, padarytus nagrinėjant šią bylą

Pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 4 punktą procesas gali būti atnaujinamas, kai įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti nusikalstami šalių, kitų bylos proceso dalyvių ar jų atstovų veiksmai arba nusikalstamos teisėjų veikos, padaryti nagrinėjant šią bylą.

Šioje teisės normoje paminėtas nusikalstamas veikas gali patvirtinti tik įsiteisėjęs teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje. Teisėjų kolegija pažymi, jog prašant atnaujinti procesą šiuo pagrindu, prie prašymo atnaujinti procesą turi būti pridėtas įsiteisėjusio teismo nuosprendžio nuorašas.⁶⁶ Nusikalstami veiksmai negali būti grindžiami prielaidomis ar spėjimais. Įsiteisėjęs baudžiamasis nuosprendis šiuo atveju yra pagrindinis įrodymas, kurį turi pateikti subjektas norintis

⁶² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-09-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-88-2008.

⁶³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-09-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-88-2008.

⁶⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007-04-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-191-2007.

⁶⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-12-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-190-2010.

⁶⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-98/2009.

inicijuoti proceso atnaujinimą šiuo pagrindu. Tik teismas gali pripažinti asmenį esant kaltu padarius nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą.⁶⁷ Dažnai subjektai, nurodantys analizuojamą pagrindą, remiasi prielaidomis ar įtarimais, kad bylos nagrinėjimo metu galėjo būti padaryta nusikalstama veika ar atlikti nusikalstamo pobūdžio veiksmai, tačiau pagrindas konkrečiai įvardija, kad tokie veiksmai gali būti nustatyti tik įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Prie prašymo dėl proceso atnaujinimo nepridėjus ar neįvardijus konkretaus įsiteisėjusio teismo nuosprendžio laikoma, kad prašymas yra nepagrįstas ABTĮ 153 str. 2 d. 4 p. pagrindu. Teismas tokiais atvejais pasisako taip: „Pareiškėja nepateikė jokių įrodymų, kad yra įsiteisėjęs teismo nuosprendis, kuriuo nustatyta nusikalstama šalių, kitų bylos proceso dalyvių ar jų atstovų bei teisėjų veika. Taigi darytina išvada, kad pagrindo atnaujinti bylą vadovaujantis ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodytu pagrindu nėra teisinio pagrindo, o kitų proceso atnaujinimo pagrindų pareiškėja nenurodė.“⁶⁸

Šio pagrindo esmė ir turinys glaudžiai susijęs su 3 punkte nurodytu pagrindu. Norint atnaujinti procesą remiantis šiuo pagrindu, keliamas analogiškas įsiteisėjusio teismo nuosprendžio buvimo reikalavimas. Kreipimusi šiuo pagrindu 2006 – 2010 metų nagrinėjamu laikotarpiu būta vos 4 iš 240 nagrinėtų atvejų. Visi prašymai buvo atmesti nepateikus įsiteisėjusio teismo nuosprendžio dėl įvardintų nusikalstamų veiksmų.

2.1.5. Panaikinus kaip neteisėtą ar nepagrįstą teismo sprendimą, nuosprendį, kuris buvo pagrindas priimti tą sprendimą, nutarimą ar nutartį

Pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 5 punktą procesas gali būti atnaujinamas, kai panaikinamas kaip neteisėtas ar nepagrįstas teismo sprendimas, nuosprendis kuris buvo pagrindas priimti tą sprendimą, nutarimą ar nutartį. Šis proceso atnaujinimo pagrindas siejamas su sprendimo ar nuosprendžio, kuriuo buvo vadovautasi priimant procesinį sprendimą administracinėje byloje panaikinimu, pripažinus jį nepagrįstu ar neteisėtu. Norint atnaujinti procesą analizuojamu pagrindu, vienintelė sąlyga keliamą prašymo pagrindimui yra neteisėto ir nepagrįsto sprendimo ar nuosprendžio panaikinimas, kuris buvo pagrindas priimti konkretų sprendimą. Analizuojamu 2006 – 2010 metų laikotarpiu šiuo pagrindu kreipimūsi nebuvo.

2.1.6. Vienai iš šalių proceso metu buvus neveiksniai ir nebuvus atstovaujamai atstovo pagal įstatymą

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios 1992 Nr. 33-1014. 31 str.

⁶⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-98-2009.

ABTĮ 153 str. 2 d. 6 p.numato, kad procesas gali būti atnaujintas, kai viena iš šalių proceso metu buvo neveiksni ir nebuvo atstovaujama atstovo pagal įstatymą. Šis proceso atnaujinimo pagrindas siejamas su neveiksnios šalies neatstovavimu proceso metu. Civilinio kodekso 2.10 straipsnio 1 dalis numato, kad fizinis asmuo, kuris dėl psichinės ligos arba silpnaprotystės negali suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, gali būti teismo tvarka pripažintas neveiksniu. Neveiksniam asmeniui yra nustatoma globa.⁶⁹ Kreipimūsi dėl proceso atnaujinimo remiantis šiuo pagrindu LVAT praktikoje pasitaiko tikrai nedaug. Nagrinėjamu 2006 – 2010 metų laikotarpiu toks kreipimasis tebuvo 1 iš 240 nagrinėtų atvejų. Teismas atmetė prašymą dėl proceso atnaujinimo dėl tokių priežasčių: „Pareiškėjo pateikta Radviliškio rajono pirminės sveikatos priežiūros centro Psichikos sveikatos centro 2009 m. kovo 26 d. pažyma Nr. 490, kurioje nurodyta, kad pareiškėjas serga lengvu pažinimo sutrikimu, nepatvirtina, kad pareiškėjas nagrinėjant bylą pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose buvo neveiksnius, byloje nėra jokių duomenų, kad pareiškėjas būtų pripažintas neveiksniu teismo tvarka ir jam buvo paskirtas globėjas. Todėl procesas pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 6 punktą šioje byloje negali būti atnaujintas.“⁷⁰ Teismas aiškiai nurodo, kad asmens neveiknumas turi būti įrodytas neveiknumą pripažinus teismo tvarka ir tokia pat tvarka paskirtas globėjas. Taigi, asmuo prašantis atnaujinti procesą remiantis šiuo pagrindu, turi pateikti konkrečius įrodymus, kurie patvirtintų proceso šalį buvus neveiksniu ir neatstovaujama atstovo pagal įstatymą.

2.1.7. Sprendime teismui pasisakius dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų.

Vadovaujantis ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p. procesas gali būti atnaujintas, kai sprendime teismas pasisako dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ir pareigų. Įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) įtaka į bylą neįtraukto ir joje nedalyvavusio asmens teisėms ir pareigoms nustatyti atsižvelgiant į konkrečių ginčijamų teisinių santykių turinį.⁷¹

Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamą praktiką, efektyvus teisingumo vykdymas ir teisinio tikrumo principas reikalauja, kad kiekvienas asmuo, kurio teisėms ar pareigoms administracinės bylos išsprendimas gali turėti įtakos, turėtų teisę dalyvauti procese.⁷²

Teisėjų kolegija pažymi, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalies 7 punkte numatytu pagrindu procesas atnaujinamas tada, kai teismo sprendimu nusprendžiama dėl neįtrauktų į bylą asmenų teisių ir pareigų. Teismas nusprendžia dėl kito asmens teisių ir pareigų, kai priimtas sprendimas pripažįsta, sukuria, pakeičia ar panaikina tokio asmens teises ar pareigas arba

⁶⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-98-2009. // Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios 2000, Nr. 74-2262.

⁷⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-08-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-166-2010.

⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-153-2009.

⁷² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-23 nutartis administracinėje byloje Nr. P-575-51-2009.

kitai turi tiesioginės įtakos šio asmens teisinei padėčiai. Dėl to, ar buvo nuspręsta dėl asmens teisių ir pareigų, visų pirma sprendžiama pagal teismo sprendimo rezoliucinę dalį. Taigi, ne bet koks asmens paminėjimas teismo sprendime sudaro pagrindą vertinti, kad dėl asmens teisių ir pareigų yra pasisakyta. Vien tik tam tikro asmens, kuris yra tam tikrų teisinių santykių subjektas, nurodymas teismo sprendime, nekeičiant jo teisinės padėties, nesukuriant šiuo konstatavimu jam teisių ir pareigų, kaip taisyklė, negali būti pagrindu procesui atnaujinti. Kad procesas galėtų būti atnaujintas nagrinėjamu pagrindu, taip pat nepakanka nustatyti, jog asmuo galėjo būti įtrauktas į procesą trečiuoju suinteresuotu asmeniu, bet būtina nustatyti ir tai, kad teismas sprendime nusprendė dėl jo teisių ar pareigų [...] ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatytas proceso atnaujinimo pagrindas yra, visu pirma, skirtas į bylą neįtraukto asmens, kurio teisės teismo sprendimu buvo pažeistos, teisių ir teisėtų interesų gynimui.⁷³

Teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo pagrindu procesas atnaujinamas tada, kai teismo sprendimu nusprendžiamas neįtrauktų į bylą asmenų teisių ir pareigų klausimas. Taigi, tam, kad procesas galėtų būti atnaujintas nurodytu pagrindu paprastai būtina nustatyti, kad priimtas sprendimas pažeidžia pareiškėjo teises ar įstatymų saugomus interesus, t. y. sprendime pasisakyta dėl tokio asmens teisių ir pareigų atsiradimo, pasibaigimo ar išnykimo. Šiuo atveju, taip pat būtina įvertinti, kokią įtaką šio asmens įtraukimas į bylos nagrinėjimą galėjo turėti teismo sprendime nurodomų materialinės ir proceso teisės normų aiškinimui ir taikymui, kartu ir teismo sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui. Įsiteisėjusio teismo sprendimo ar nutarties įtaka į bylą neįtraukto ir joje nedalyvavusio asmens teisėms ir pareigoms nustatoma atsižvelgiant į konkrečių ginčijamų materialinių teisinių santykių turinį.⁷⁴

Taigi, šios teisės normos įtvirtina dvi esmines sąlygas proceso atnaujinimui, tuo atveju, kai ši procesą prašo atnaujinti neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys, visų pirma, asmenys, pateikiantys tokį prašymą, neturi būti įtraukti į bylos, kurioje prašoma atnaujinti procesą, nagrinėjimą, antra, šioje byloje priimtame teismo procesiniame sprendime turi būti pasisakyta dėl jų teisių ir pareigų (teismo procesinis sprendimas pažeidžia jų teises ar įstatymų saugomus interesus).⁷⁵

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegijos nuomone, proceso atnaujinimas byloje vien tik tam, kad atitinkamas asmuo galėtų dalyvauti procese, nors jokių esminių argumentų, kodėl priimtas teismo sprendimas turėtų būti kitoks (panaikintas), jis nenurodo, prieštarautų protingumo principui, galėtų pažeisti teismo sprendimu patvirtintų teisinių santykių stabilumo lūkestį, kitų byloje dalyvavusių asmenų teisėtus lūkesčius.⁷⁶

⁷³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-12-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-196-2008.

⁷⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006-09-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-6-81-2006.

⁷⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-02-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-26-2009.

⁷⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-03-2009.

Šio proceso atnaujinimo pagrindo turinys palyginus labai plačiai išanalizuotas LVAT praktikoje. Teismas išsamiai ir plačiai išaiškina jo esmę ir išskiria pagrindinius aspektus bei nurodo esmines gaires, kurios atskleidžia šio pagrindo turinį ir esmę bei leidžia suprasti, kokiais atvejais galima prašyti atnaujinti procesą remiantis minėtu pagrindu. Tokie išsamūs teismo išaiškinimai palengvina galimybę suprasti, įstatyme lakoniškai numatyto pagrindo turinio ypatybes, o pačiam teismui palengvina prašymo nagrinėjimo procesą. Remiantis ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p. numatytu proceso atnaujinimo pagrindu svarbu suvokti, kad ne bet koks į bylos nagrinėjimą neįtrauktas asmuo, dėl kurio teismas pasisako sprendime, gali būti pripažintas šio pagrindo subjektu. Taigi, jokių būdu negalima teigti, jog kiekvienu atveju teismui sprendime paminėjus kokį nors asmenį ir jam nesant įtrauktam į bylos nagrinėjimą, tai bus pagrindas atnaujinti procesą. Tai būtų paradoksali situacija, kadangi teismas nagrinėdamas remiasi bylos medžiaga, kur pateikiami labai įvairaus pobūdžio dokumentai ir motyvuodamas sprendimą teismas gali tiesiog remtis tam tikrais duomenimis, kur tikėtina, kad bus įvardinti tam tikri subjektai. Pagrindinis ir esminis momentas yra ne tai, kad minimi tam tikri asmenys sprendime, o tai, kad pasisakoma dėl jų teisių ir pareigų, t. y. konkretus sprendimas sukėlė ar sukels šiems asmenims tam tikras teisinės pasekmes.

Vadovaujantis šiuo pagrindu į teismą dėl proceso atnaujinimo gali kreiptis visi ABTĮ 154 str. numatyti subjektai, tačiau šis pagrindas yra išskirtinis tuo, kad įstatymų leidėjas leidžia kreiptis vadovaujantis šiuo pagrindu įstatyme nenumatytiems subjektams, t. y. tiems, kurie yra neįtraukti į bylos nagrinėjimą, tačiau teismas pasisako sprendime dėl jų teisių ir pareigų. Šioje vietoje teismas pažymi, kad pagrindinis reikalavimas yra tas, kad sprendime būtų pasisakyta dėl konkretaus asmens teisių ir pareigų bei tas asmuo nebūtų įtrauktas į bylos nagrinėjimą. Labai svarbus frazės „pasisakyti dėl teisių ir pareigų“ turinys. Teismas išaiškina, kad tai reiškia, jog priimtas sprendimas pripažįsta, sukuria, pakeičia ar panaikina tokio asmens teises ar pareigas arba kitaip turi tiesioginės įtakos šio asmens teisei padėčiai. Turi būti besąlygiškai nustatyta, kad toks sprendimas pažeidžia asmens teises ar įstatymo saugomus interesus.

Šiuo pagrindu 2006 – 2010 metų laikotarpyje pasitaikė nemažai kreipimųsi. Iš 240 analizuotų nutarčių 22 buvo prašoma atnaujinti procesą remiantis juo. Štai kelios ištraukos iš teismo nutarčių, kuriomis prašymas dėl proceso atnaujinimo šiuo pagrindu buvo patenkintas: “Dėl išdėstytų aplinkybių galima daryti prielaidą, kad teismo procesinis sprendimas liečia R. K., J. K., V. K. ir Č. S. teises ir interesus. Įstatymo nustatyta tvarka nesustabdžius bylos mirus bylos šalimi buvusiam asmeniui kol paaiškės jo teisių perėmėjai ir neįtraukus šių asmenų į bylą, nebuvo sudaryta galimybė būti išklaustiems dėl pareiškėjos pateikto apeliacinio skundo. Todėl procesas administracinėje byloje ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 7 punkto pagrindu atnaujintinas.”⁷⁷ arba „Teisėjų kolegija konstatuoja, kad D. V. pateikė pakankamai argumentų ir įrodymų, kurių pagrindu būtų galima

⁷⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-153-2009.

daryti išvadą, kad teismas pasisakė dėl jos kaip neištraukto į bylą asmens teisių ar pareigų. [...] Atsižvelgiant į šį teisinį reglamentavimą, konstatuotina, kad Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas liečia D. V. interesus tuo aspektu, jog įvykdžius šį teismo sprendimą ir Vilniaus apskrities viršininko administracijai atlikus pareiškėjo motinos S. T. turėtos žemės kartografiją, pasikeitė 2003 m. liepos 8 d. aktu Nr. 31/03-15-220 patvirtintos (*duomenys neskelbtini*) režinio kaimo ribos ir plotas bei sumažėjo D. V., kaip pretendentės į nuosavybės teisių atkūrimą (*duomenys neskelbtini*) režiniame kaime, teisių apimtis. Taigi, galima daryti išvadą, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas, išnagrinėjęs administracinę bylą Nr. I-3569-02/2006, 2006 m. spalio 30 d. sprendime tiesiogiai išdėstė D. V. ir kitų pretendentų į nuosavybės teisių atkūrimą (*duomenys neskelbtini*) režiniame kaime teises apribojančius nurodymus. D. V. prašyme dėl proceso atnaujinimo nurodė naujas aplinkybes, kurios galėtų turėti įtakos kitokio sprendimo administracinėje byloje priėmimui, pateikė šias aplinkybes patvirtinančius įrodymus, todėl darytina išvada, kad ji turi pagrįstą teisinį interesą dalyvauti administracinėje byloje pagal pareiškėjo T. S. skundą atsakovams Vilniaus apskrities viršininko administracijai ir Vilniaus apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamento Vilniaus miesto žemėtvarkos skyriui ir 2006 m. spalio 30 d. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas objektyviai galėjo įtakoti jos teises ir pareigas.⁷⁸ arba „Atsižvelgusi į išdėstytas aplinkybes, teisėjų kolegija sprendžia, kad transporto priemonės, kuri yra teisėtai priverstinai nuvežta, savininkei A. J., turinčiai pagrįstą teisinį interesą dalyvauti administracinėje byloje, turėjo būti pranešama apie administracinio teisės pažeidimo bylos procesą, suteikiant jai galimybę tapti proceso dalyviu.“⁷⁹

Prašymai ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p. pagrindu atmetami pagrinde dėl to, kad nenurodoma, kaip priimtas sprendimas konkrečiai paveikė neištrauktų asmenų teises ir pareigas arba sprendime paminėtiems asmenims nesukeliamos jokios teisės ar pareigos. Štai keli pavyzdžiai kaip teismas pasisako, kai prašymas dėl proceso atnaujinimo šiuo pagrindu netenkinamas: „Vien tik teismo pasisakymas dėl rašytinių įrodymų (Druskininkų policijos komisariato pasiūlymų) turinio jokių teisių ar pareigų Druskininkų policijos komisariatui nesukūrė. Pastebėtina ir tai, kad pats Druskininkų policijos komisariatas prašymo dėl proceso atnaujinimo nepateikė, nors ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatytas proceso atnaujinimo pagrindas yra visų pirma skirtas į bylą neištraukto asmens, kurio teisės teismo sprendimu buvo pažeistos, teisių ir teisėtų interesų gynimui. Tai sudaro pagrindą manyti, kad pats Druskininkų policijos komisariatas nemano, kad teismo sprendimas kaip nors pažeidė jo teises, sukūrė jam atitinkamas teises ar pareigas. Remdamasi šiais argumentais, teisėjų kolegija atsakovo prašymą dėl proceso atnaujinimo Administracinių bylų

⁷⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-08-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-165-2008.

⁷⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-03-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-575-51-2009.

teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalies 7 punkte numatytu pagrindu tenkinti atsisako.⁸⁰ arba „Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegijos nuomone, proceso atnaujinimas byloje vien tik tam, kad atitinkamas asmuo galėtų dalyvauti procese, nors jokių esminių argumentų, kodėl priimtas teismo sprendimas turėtų būti kitoks (panaikintas), jis nenurodo, prieštarautų protingumo principui, galėtų pažeisti teismo sprendimu patvirtintų teisinių santykių stabilumo lūkestį, kitų byloje dalyvavusių asmenų teisėtus lūkesčius, todėl, vadovaudamasi ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 7 punktu, teisėjų kolegija pripažįsta, jog pagrindo tenkinti BUAB „RVK“ prašymą dėl proceso atnaujinimo nenustatyta“⁸¹

Taigi, vadovaujantis tuo, kas išdėstyta darytina išvada, kad ne bet koks teismo pasisakymas dėl asmens sprendime yra pagrindas proceso atnaujinimui ABTĮ 153 str. 2 d. 7 p. pagrindu, o tik toks, kuris sukelia tam asmeniui teisinės pasekmes. Tai kiekvienu atveju konstatuoja teismas.

2.1.8. Sprendimui ar nutarčiai esant be motyvų.

[...] Konstitucijos 109 straipsnį aiškinant iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių teisinio aiškumo, tikrumo, teisės viešumo reikalavimų, taip pat reikalavimo užtikrinti žmogaus teises ir laisves kontekste, teisingumo vykdymas suponuoja ir tai, jog baigiamasis teismo aktas yra vientisas teisės aktas, kuriame nutarimoji dalis yra grindžiama motyvuojamojoje dalyje išdėstytais argumentais.⁸²

Vadovaujantis ABTĮ 153 str. 2 d. 8 p. procesas gali būti atnaujintas, kai sprendimas ar nutartis yra be motyvų. ABTĮ 86 straipsnis numato, kad teismo sprendimas turi būti teisėtas ir pagrįstas. Priimdamas sprendimą, administracinis teismas įvertina ištirtus teismo posėdyje įrodymus, konstatuoja, kurios aplinkybės, turinčios bylai esminės reikšmės, yra nustatytos ir kurios nenustatytos, kuris įstatymas turi būti taikomas šioje byloje, ir, ar skundas (prašymas) yra tenkintinas. Įstatymas reikalauja, kad teismo sprendime turi būti atsakyta į visus pareiškėjo pareikštus pagrindinius reikalavimus (ABTĮ 86 str. 3 d.) sprendimo rezoliucinėje dalyje pateikiant išvadas, kurios grindžiamos ABTĮ 87 straipsnio 4 dalies 1 – 4 dalių reikalavimus atitinkančia sprendimo motyvuojamąja dalimi. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, kad vadovaujantis ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punktu procesas gali būti atnaujinamas, jei teismo sprendimas (nutartis) apskritai neturi motyvuojamosios dalies arba iš procesinio dokumento turinio neaišku, kuo vadovaudamasis teismas padarė išvadą, suformuluotą teismo sprendimo (nutarties) rezoliucinėje dalyje (pvz., 2009 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje P⁷⁵⁶-151/2009, 2009 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinėje byloje P⁵²⁵-

⁸⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-12-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-196-2008.

⁸¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-01-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-03-2009.

⁸² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-09-21 nutarimas.

194/2009). Pažymėtina, kad prašymą dėl proceso atnaujinimo padavusios bylos šalies ar neįtraukto į bylą suinteresuoto teismo sprendimu (nutartimi) asmens netenkinantys, ar, jo manymu, neišsamūs teismo sprendimo (nutarties) motyvai ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkto prasme negali būti prilyginami motyvų nebuvimui. Įstatymo reikalavimas motyvuoti sprendimą nereiškia, kad teismas sprendime turi pasisakyti dėl kiekvieno proceso dalyvių argumento. Pažymėtina, jog konstituciniai imperatyvai, kad teisingumą vykdo tik teismai, kad teisė negali būti nevieša, taip pat iš Konstitucijos kylantis reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad kiekvienas baigiamasis teismo aktas turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais); argumentavimas turi būti racionalus; iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas *inter alia* reiškia, kad baigiamajame teismo akte negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo baigiamojo teismo akto priėmimui; baigiamieji teismo aktai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims.⁸³ Tačiau subjektyvus prielaidomis pagrįstas bylos šalies manymas, kad baigiamasis teismo aktas nėra motyvuotas, nes juo nėra patenkinti šalies reikalavimai, savaime nėra pagrindas atnaujinti proceso byloje ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkte numatytu pagrindu. Procesas vadovaujantis šiuo pagrindu gali būti atnaujinamas, jei teismo sprendimas (nutartis) apskritai neturi motyvuojamosios dalies arba iš procesinio dokumento turinio neaišku, kuo vadovaudamasis teismas padarė išvadą, suformuluotą teismo sprendimo (nutarties) rezoliucinėje dalyje. Priešingas ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkte numatyto pagrindo taikymas sudarytų prielaidas situacijai, kai faktiškai kiekvienas suinteresuotumą byloje turintis asmuo, kurio atžvilgiu baigiamasis teismo aktas nėra naudingas, prašytų atnaujinti procesą byloje, kadangi, šio asmens nuomone, baigiamasis teismo aktas nėra motyvuotas, tuo tarpu motyvuotu baigiamuoju teismo aktu tokiam asmeniui laikant baigiamąjį teismo aktą, kurio motyvai sutaptų su šio asmens galimais ar buvusiais motyvais byloje. Toks ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkte numatyto proceso atnaujinimo pagrindo taikymas būtų nepagrįstas, prieštarautų teisinio saugumo principui, sumenkintų galutinio teismo sprendimo (nutarties, nutarimo) prasmę, todėl prašymas atnaujinti procesą šiuo pagrindu turi būti pagrįstas, o baigiamasis teismo aktas, dėl kurio prašoma atnaujinti procesą šiuo pagrindu, turi būti aiškiai nemotyvuotas ir sukelti aiškių abejonių proceso atnaujinimo klausimą sprendžiančiam teismui.⁸⁴

Įstatymas yra aiškiai numatęs reikalavimus, kurie turi atsispindėti teismo sprendime. Sprendimas surašytas vadovaujantis šiais reikalavimais yra teisėtas ir pagrįstas. Labai svarbus įstatymo aiškinimo aspektas yra tas, kad teismas turi pasisakyti dėl pagrindinių pareiškėjo argumentų, kurie yra esminiai bylos nagrinėjimui, t. y. ne kiekvienas pateiktas argumentas yra pripažįstamas esminiu ir teismas turi teisę pasisakyti dėl argumentų, kurie vadovaujantis įstatymu ir

⁸³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.

⁸⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-12-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-232/2010.

teismo įsitikinimu yra neabejotinai turintys reikšmę bylos išnagrinėjimui iš esmės. Labai svarbu, kad rezoliucinėje teismo dalyje atsispindėtų rezultatas ir išvada, kurie būtų padaryti pateikiant motyvus į pareiškėjo argumentus, kuriais grindžiami skundo reikalavimai.

2006 – 2010 metų laikotarpiu, analizuotų nutarčių statistika rodo, kad procesą mėginama atnaujinti prašymą grindžiant šiuo pagrindu labai dažnai. Tačiau tokių prašymų atmetimo statistika leidžia daryti išvadą, kad žmonės dažnai nesuvokia šio pagrindo turinio ir proceso atnaujinimo institutą mėgina panaudoti bandydami išreikšti savo nepasitenkinimą priimtu sprendimu, bando įrodyti motyvų nebuvimą, nors galbūt yra nepatenkinti jais ar jų išsamumu. Teismas tokiais atvejais pasisako taip: „[...] atsakovo netenkinantys ar, jo manymu, nepakankamai išsamūs motyvai pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkto prasmę negali būti prilyginami motyvų nebuvimui. Taigi, pagrindo proceso atnaujinimui pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalies 8 punktą nėra.“⁸⁵ arba “Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvuojamoji dalis iš esmės atitinka ABTĮ 106 straipsnio 1 dalies 5 punkto reikalavimus. Tai, be kita ko, patvirtina ir tas faktas, jog prašyme dėl proceso atnaujinimo pareiškėjas pateikia išsamius argumentus dėl, jo manymu, teismo netinkamai pritaikytų materialinių teisės normų. Taigi pagrindo proceso atnaujinimui pagal ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punktą nėra.”⁸⁶ arba “[vertinus apeliacinės instancijos teismo nutartį, matyti, kad teismas visapusiškai vertino bylos medžiagą, nurodė teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi priimdamas nutartį, pateikė tokių teisės normų aiškinimą. Todėl nėra pagrindo konstatuoti, jog apeliacinės instancijos teismo nutartis yra be motyvų. Tai, kad Taryba nesutinka su apeliacinės instancijos teismo motyvais, nėra pagrindas pripažinti, kad teismo nutartis nemotyvuota.”⁸⁷

Kreipimaisi šiuo pagrindu ne visuomet būna nepagrįsti. Esti atvejų, kai teismas pripažįsta, jog pareiškėjo argumentui yra napateikti motyvai ir dėl to padaryta teismo išvada gali būti klaidinga: “Teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgiant į tai, jog nagrinėtoje byloje ginčas kilo dėl Nutarimo, kuriuo konstatuota, kad pareiškėjo pateikti dokumentai negali būti pripažinti nurodytų alkoholinių gėrimų privalomais juridinę galią turinčiais dokumentais ir dėl to pareiškėjas padarė Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus, taip pat atsižvelgiant į tai, kad bylos medžiaga patvirtina, jog byloje pareiškėjas ginčijo tai, jog pagal pateiktus dokumentus negalima identifikuoti rastų alkoholinių gėrimų, o apeliacinės instancijos teismo nutartyje nepateikti jokie motyvai ir nenurodyti įrodymai, kurių pagrindu padaryta išvada, kad byloje nėra ginčo dėl minėtų aplinkybių, konstatuotina, kad tokia apeliacinės instancijos teismo išvada galėjo turėti įtakos teismo procesinio sprendimo priėmimui, todėl yra pagrindas atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. A¹⁴³–58/2009 ABTĮ

⁸⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-12-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-196-2008.

⁸⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-81-2009.

⁸⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-42-2010.

153 straipsnio 2 dalies 8 punkto pagrindu.“⁸⁸ arba „Įvertinus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. birželio 5 d. nutartį, pažymėtina, jog joje pateikti teismo padarytas išvadas pagrindžiantys motyvai nagrinėjamos bylos kontekste negali būti vertinami kaip pakankamai išsamūs. Nors tokia teismo procesiniame dokumente tam tikra motyvacija pateikta, tačiau ji nėra pakankamai detali, todėl, siekiant, jog kilęs ginčas būtų išnagrinėtas detalai ir išsamiai, tikslinga atnaujinti procesą ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 8 punkto pagrindu.“⁸⁹

Žvelgiant į 2006 – 2010 metų statistiką, matyti, kad šiuo pagrindu buvo kreiptasi 28 kartus iš 240. Dauguma prašymų buvo teismo atmeti. Motyvų buvimas sprendime yra privalomas, taigi didelė tokių prašymų atmetimo statistika yra normalus reiškinys, nes jei būtų kitaip, dauguma teismo procesinių sprendimų būtų nemotyvuoti, o tai reikštų teismų paskirties ir uždavinių ignoravimą bei skatintų visišką nepasitikėjimą teismais. Teismas kruopščiai ir nuosekliai išnagrinėjęs bylą savo sprendime pateikia argumentus ir motyvus, kuriais pareiškėjo esminiai teiginiai pagrindžiami arba atmetami, kitaip sprendimas prarastų savo prasmę ir teisinę galią ir bylinėjimasis teisme taptų beprasmiškas.

2.1.9. Bylą išnagrinėjus neteisėtos sudėties teismui.

ABTĮ 153 str. 2 d. 9 p. numato, kad procesas gali būti atnaujintas, kai bylą išnagrinėja neteisėtos sudėties teismas. Neteisėta teismo sudėtis gali būti konstatuota tik nustačius ABTĮ septintojo skirsnio (46, 47 str.), reglamentuojančio teismo sudėtį, nušalinimus, nuostatų pažeidimus.

ABTĮ 46 straipsnio 4 dalyje yra nurodyta, kad „teisėjas, dalyvavęs nagrinėjant administracinę bylą ir priimant joje sprendimą (nutarimą, nutartį) išsprendžiant bylą *iš esmės*, negali dalyvauti nagrinėjant tą bylą nei apeliacinės instancijos teisme, nei pakartotinai tą bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme. Ši taisyklė netaikoma, kai Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme sudaroma išplėstinė teisėjų kolegija arba byla perduodama nagrinėti teismo plenarinei sesijai“. Aiškinant šią nuostatą, darytina išvada, kad apribojimai dėl pakartotinio bylos nagrinėjimo teisėjui taikomi būtent kai ta pati byla yra nagrinėjama iš esmės ir priimamas galutinis sprendimas.⁹⁰

Vadovaujantis ABTĮ 47 straipsnio 2 dalies 3 punktu, teisėjas turi nusišalinti, jeigu jis pats arba jo giminaičiai yra tiesiogiai ar netiesiogiai suinteresuoti bylos baigtimi arba jeigu yra kitokių aplinkybių, kurios kelia abejonių jo nešališkumu.⁹¹

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001 m. vasario 12 d. nutarime konstatavo, kad asmens konstitucinė teisė, jog jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia tai, kad asmens bylos

⁸⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-194-2009.

⁸⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-29-2010.

⁹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-224-2009.

⁹¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308 // Aktualioji redakcija nuo 2011-01-10 Nr. VIII-1029.

negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių: teisėjas, nagrinėjantis bylą, turi būti neutralus; teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija bei teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga. Vadinas, turi būti šalinamos prielaidos, galinčios sukelti abejonių dėl teisėjo ir teismo nešališkumo. Priešingu atveju, būtų rizikuojama tuo pasitikėjimu, kurį teismai turi kelti visuomenėje, o svarbiausia – proceso šalims. Todėl proceso teisės normos, garantuojančios teismo (teisėjo) nešališkumą, turi būti aiškinamos atsižvelgiant į asmens konstitucinės teisės į nepriklausomą ir nešališką teismą turinį, šios teisės reikšmę demokratinėje ir teisės viršenybe grindžiamoje visuomenėje. Šių nuostatų taikymas taip pat yra glaudžiai susijęs su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (*toliau – ir Konvencija*) 6 straipsnio taikymo praktika, kurią formuoja Europos Žmogaus Teisių Teismas. Šis teismas savo praktikoje yra aiškiai nustatęs, kad sąvoka „nešališkumas“, įvirtinta Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, turi du aspektus. Visų pirma, teismas turi būti subjektyviai nešališkas, t. y. teisėjų kolegijos nariams draudžiama turėti išankstinį asmeninį nusistatymą ar būti tendencingiems. Asmeninis nešališkumas yra preziumuojamas, jeigu nėra tam prieštaraujančių įrodymų (žr., pvz., bylą *Hauschildt prieš Daniją*). Atitinkamai, ar teismas yra šališkas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme turi būti nustatyta, remiantis subjektyvumo testu, t. y. konkretaus teisėjo asmeninio įsitikinimo pagrindu konkrečioje byloje. Antra, teismas turi būti nešališkas objektyvia prasme: teismas turi suteikti pakankamas garantijas, kurios pašalintų bet kokias pagrįstas abejones dėl teismo nešališkumo. Pavyzdžiui, byloje *T. T. prieš Islandiją* Europos Žmogaus Teisių Teismas pabrėžė, kad pagal objektyvumo testą turi būti nustatyta, ar išskyrus teisėjo asmeninį elgesį, galima nustatyti faktų, kurie kelia abejones dėl jo šališkumo. Sprendžiant klausimą, ar teisėjo nagrinėjančio bylą ir byloje dalyvaujančio asmens tarpusavio santykiai gali sudaryti pagrindą abejonei dėl teisėjo nešališkumo, minėto teismo praktikoje yra atsižvelgiama į šių asmenų tarpusavio santykių pobūdį, materialinę priklausomybę, giminystės ryšius ir pan. Atsižvelgiant į minėtą Europos Žmogaus Teisių Teismo formuojamą praktiką dėl teismo nepriklausomumo ir nešališkumo principo aiškinimo, konstatuotina, jog vien tik faktas, kad tas pats teisėjas yra dalyvavęs nagrinėjant kitas panašaus pobūdžio bylas nėra pakankamas pagrindas pripažinti tokią situaciją kaip keliančią abejonių dėl teismo sudėties teisėtumo ar teisėjo ir teismo nešališkumo.⁹²

Kreipimūsi analizuojamu dėl teisėjų nešališkumo 2006 – 2010 metų laikotarpyje būta. Nešališkumo klausimas yra be galo svarbus ir neabejotinai turintis įtakos bylos išnagrinėjimo rezultatui. Įstatymuose nustatytas, Konstitucinio teismo ir EŽTT išaiškintas nešališkumo principo įgyvendinimas reiškia žmogaus teisių užtikrinimą ir teisingo sprendimo priėmimą. ABTĮ 47 str. yra nustatyti nušalinimo pagrindai, tačiau jų sąrašas nėra baigtinis, t. y. minėto straipsnio 3 dalis

⁹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-08-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-193-2010.

nustato, kad teisėjas turi nusišalinti, jei yra kitokių aplinkybių, kurios kelia abejonių jo nešališkumu. Ši įstatymo nuostata leidžia būti interpretuojama ir kartais proceso dalyviai norėdami nušalinti teisėją bando ja pasinaudoti nepagrįstai. Atsižvelgiant į anksčiau esantį nešališkumo sąvokos išaiškinimą, darytina išvada, kad šališkumą visais atvejais reikia įrodyti, todėl nesant pagrįstų argumentų šiuo pagrindu procesas negali būti atnaujintas.

Išanalizavus 240 kreipimus 2006 – 2010 metais pasitaikė 7 atvejai, kai buvo kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo šiuo pagrindu.

Pažymėtina, kad pasitaikė atvejų, kai ABTĮ 153 str. 2 d. 9 p. nustatytu pagrindu buvo pateiktas LVAT pirmininko siūlymas atnaujinti procesą vadovaujantis minėtu pagrindu. Siūlymas buvo išnagrinėtas ir teismas nutarė atnaujinti procesą: „Administracinės bylos Nr. P⁵⁵⁶-66/2009 medžiaga patvirtina, kad teisėja L. B. buvo teisėja pranešėja teisėjų kolegijoje, išnagrinėjusioje V. J. K. skundą Vilniaus apygardos administracine teisme ir priėmusioje 2007 m. gegužės 8 d. sprendimą (II t., b. 1. 201 – 211). Bylos duomenys patvirtina, kad V. J. K. prašymą dėl proceso atnaujinimo, pateiktą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, išnagrinėjo ir 2009 m. kovo 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. P⁵⁵⁶-66/2009 pasirašė teisėjų kolegija, į kurios sudėtį įėjo teisėja L. B. (kolegijos pirmininkė). Atsižvelgusi į nurodytą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką aiškinant teismo nepriklausomumo ir nešališkumo teisinius principus bei procesines garantijas, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nurodyti faktai administracinės bylos Nr. A⁵⁰²-235/2008 nagrinėjime dalyvavusiems asmenims galėjo sukelti abejonių dėl teismo (prašymą dėl proceso atnaujinimo nagrinėjusios teisėjų kolegijos narių) nešališkumo, todėl yra pagrindas atnaujinti procesą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalies 9 punktu.“⁹³

Nešališkumas yra labai svarbus teisėjo veiklos principas. Teisėjas savo elgesiu turi išsaugoti ir sustiprinti visuomenės pasitikėjimą teisėjo nešališkumu, stiprinti pasitikėjimą teismais.

2.1.10. Pateikus akivaizdžius įrodymus, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį

ABTĮ 153 str. 2 d. 10 p. numatyta, kad procesas gali būti atnaujintas, kai pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį. Remiantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁷⁵⁶-153/2009, 2009 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje P⁵⁰²-119/2009), pažeidimas yra laikomas akivaizdžiu, kai proceso

⁹³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-66/2009.

atnaujinimo klausimą nagrinėjančiai teisėjų kolegijai nelieka pagrįstų abejonių dėl klaidingo teisės normų aiškinimo ir taikymo. Pažymėtina, kad remiantis ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 10 punktu galima prašyti atnaujinti procesą, jei buvo padarytas esminis materialinės teisės normų, o ne procesinės teisės normų pažeidimas.

Analizuojant LVAT nutartis, kuriomis sprendžiamas klausimas dėl proceso atnaujinimo matyti, kad teisėjų kolegija dažnai daro išvadą, kad suinteresuoti asmenys prašymu atnaujinti procesą siekia naujo faktinio aplinkybių įvertinimo.

Pažymėtina, kad ABTĮ IV skyrius, reglamentuojantis proceso administracinėse bylose atnaujinimą, nesuteikia Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui įgaliojimų sprendžiant prašymą dėl proceso atnaujinimo iš naujo nagrinėti bylą iš esmės, t. y. nustatyti ir vertinti bylos faktines aplinkybes, bei tirti ir vertinti įrodymus.

“Teisėjų kolegija pažymi, jog materialinės teisės taikymo tikslas yra individualiai gyvenimo situacijai taikyti teisėje įtvirtintą abstrakčią elgesio taisyklę. Tokios teisės taikymo metu nustatomas teisės subjekto teisinis statusas arba konkrečios jo teisės ir pareigos, esant pažeidimui, taikytinos sankcijos. Atsakovas bylos atnaujinimo pagrindu nurodo ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 10 punktą, tačiau nagrinėjamu atveju tvirtina galimai padarytą esminį ne materialinės, o procesinės teisės normų pažeidimą (nurodytas ABTĮ 140 straipsnio netinkamas taikymas). Todėl proceso atnaujinimo klausimas, nesant tokio pagrindo įtvirtinimo ABTĮ 153 straipsnio 2 dalyje, nesprensdžiamas.”⁹⁴

Šiuo atveju turėtų būti ginčijamas konkrečios teismo taikytos įstatymo normos aiškinimas ir (ar) taikymas. Prašymą paduodantis subjektas turi įvardinti konkrečias materialinės teisės normas, kurias taikydamas arba aiškindamas teismas galėjo padaryti esminį pažeidimą. Netinkamas materialinių teisės normų taikymas ir aiškinimas gali lemti neteisingo sprendimo priėmimą ir tai įrodžius teismas privalo atnaujinti procesą vadovaujantis ABTĮ 153 str. 2 d. 10 p. pagrindu. 2006 – 2010 metų atlikta nutarčių dėl proceso atnaujinimo analizė rodo, kad iš 240 pateiktų prašymų, 122 – ose buvo nurodytas 10 punkte įvardintas proceso atnaujinimo pagrindas. Iš jų buvo atveju, kai teismas pripažino, kad yra pagrindo manyti, jog buvo neteisingai taikomos tam tikros materialinės teisės normos ir atnaujino procesą. Tačiau didžioji dalis prašymų paremtų 10 punktu buvo atmesti. Dažniausiai pasitaikantys teismo argumentai atmetant prašymus yra tokie: „pareiškėjas siekia pakartotinio įrodymų vertinimo“, „pareiškėjas nurodo ne materialinių, o procesinių normų pažeidimus“, pareiškėjas nepateikė akivaizdžių įrodymų, kad padarytas esminis materialinių teisės normų pažeidimas“, „pareiškėjas nenurodė konkrečios materialinės teisės normos, kuri buvo pažeista“ ir kt. Tokios teismo išvados leidžia suprasti, kad pareiškėjai dažniausiai pateikia

⁹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662–8-2010.

argumentus, kurie neatitinka aplinkybių, su kuriomis siejama galimybė atnaujinti procesą šiuo pagrindu, t. y. neatitinka šio pagrindo turinio esmės.

2.1.11. Panaikinus kaip neteisėtą teisės aktą, kuriuo remdamasis teismas išsprendė bylą

ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 11 punkte nurodyta, kad procesas gali būti atnaujintas, jeigu panaikinamas kaip neteisėtas teisės aktas, kuriuo remdamasis teismas išsprendė bylą. Šio pagrindo išaiškinimas nėra labai platus kaip ir nėra daug atvejų, kai kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo remiantis juo. Iš 240 teismo nutarčių dėl proceso atnaujinimo pasitaikė tik 4 atvejai, kai buvo prašoma atnaujinti procesą remiantis šiuo pagrindu. Tiesa, pasitaikė 1 atvejis, kai teismas atnaujino procesą vadovaujantis juo. Minimam atveju situacija buvo tokia, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. balandžio 29 d. nutarimu pripažino, kad Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) nuostata „Draudiminiais įvykiais taip pat nepripažįstami nelaimingi atsitikimai darbe <...> arba nustatytos ūmios profesinės ligos, kuriuos ištyrus nustatoma, kad <...> jie įvykę esant bent vienai iš šių aplinkybių: 1) apdraustasis buvo neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų ir tai nebuvo susiję su jam draudėjo pavesto darbo technologijos ypatybėmis“ (2003 m. lapkričio 11 d. redakcija) ta apimtimi, kuria draudiminiais įvykiais nepripažįstami nelaimingi atsitikimai darbe arba nustatytos ūmios profesinės ligos, kuriuos ištyrus nustatoma, kad jie yra įvykę apdraustajam esant neblaiviam arba apsvaigusiam nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų, bet nelaimingus atsitikimus darbe arba ūmias profesines ligas lėmė ne jo neblaivumas arba apsvaigimas nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų, o netinkamos, nesaugios, nesveikos darbo sąlygos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti <...> socialinę apsaugą nedarbo atveju“, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.⁹⁵

Vadovaujantis LR Konstitucinio teismo įstatymo 72 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai⁹⁶.

Taigi, LVAT nagrinėjamu atveju konstatavo, kad „Aukščiau minėtų teisės aktų nuostatos buvo taikytos šioje byloje, todėl konstatuotina, jog jas pripažinus prieštaraujančiomis Lietuvos Respublikos Konstitucijai, pareiškėjos prašymas dėl proceso atnaujinimo ABTĮ 153 straipsnio 2

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2008-04-29 nutarimas.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 6-120. Aktuali redakcija nuo 2008-11-22 Nr. I-67.

dalis 11 punkto pagrindu tenkintinas. Remiantis išdėstytais argumentais bei vadovaujantis ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 11 punktu, procesas bylos dalyje dėl J. T. skundo atnaujintinas. Atsižvelgus į tai, kad atnaujinus procesą byloje turi būti išnagrinėtos iš esmės faktinės aplinkybės tame įstatymo kontekste dėl kurio 2008 m. balandžio 29 d. nutarime pasisakė Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, taip pat siekiant užtikrinti šalių teisę į apeliaciją išnagrinėjus bylą iš naujo, byla perduotina nagrinėti iš naujo ją nagrinėjusiam pirmosios instancijos administraciniam teismui (ABTĮ 159 straipsnio 2 dalis).⁹⁷

Pagrindinis teismo argumentas atsisakant atnaujinti procesą šiuo pagrindu yra neteisėto teisės akto neįvardijimas: „Pareiškėjas prašydamas atnaujinti procesą šiuo pagrindu nenurodo, su kokio teisės akto panaikinimu jis sieja ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 11 punkte numatyto proceso atnaujinimo pagrindo buvimą šioje administracinėje byloje, todėl pareiškėjo prašymas dėl proceso atnaujinimo vadovaujantis ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 11 punktu yra nepagrįstas ir negali būti tenkinamas.“⁹⁸ Tokia teismo išvada leidžia išskirti pagrindinį šio pagrindo pagrįstumo reikalavimą, t. y. panaikinto neteisėto teisės akto, kuriuo remiantis buvo išnagrinėta byla, įvardijimas. Tik pripažinus tam tikrą teisės aktą neteisėtu ir jam nustojus teisinės galios gali atsirasti pagrindas atnaujinti procesą.

2.1.12 Esant būtinybei užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą

Pagal ABTĮ 13 straipsnio 1 dalį, vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Teismų įstatymo 33 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi savo pačių sukurtų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose. Žemesnės instancijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi aukštesnės instancijos teismų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose. Teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti keičiama ir naujos teisės aiškinimo taisyklės analogiškose ar iš esmės panašiose bylose gali būti kuriamos tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiama ar objektyviai būtina.⁹⁹

ABTĮ 153 str. 2 d. 12 p. numatyta, kad procesas gali būti atnaujintas, kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Remiantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, prašydamas atnaujinti procesą šiuo pagrindu, suinteresuotas asmuo turi pateikti teismui įrodymus, patvirtinančius, jog administracinių teismų praktika ginčijamu

⁹⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-146-88-2009.

⁹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-66-2009.

⁹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-19-2010.

klausimu yra nevienoda, byloje, kurioje prašoma atnaujinti procesą, yra nukrypta nuo vieningos administracinių teismų praktikos arba teismų praktika formuojama klaidinga linkme. Procesas, siekiant užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, turėtų būti atnaujinamas tada, kai dėl galimai skirtingo teisės normų aiškinimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla, nes, priešingu atveju, nepagrįstai būtų trikdomas įsiteisėjusio teismo sprendimo pagrindu susiklosčiusių teisinių santykių stabilumas.¹⁰⁰

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, kad taikant įstatymus kitose bylose teismų praktika gali būti teisingai pasiremta tik tuo atveju, jei bylų faktinės aplinkybės visiškai identiškos, sprendžiant ginčą buvo taikytas ir aiškintas tas pats įstatymas (atitinkama jo norma), atsižvelgiant į įstatymų ir atitinkamų jų normų pasikeitimus.¹⁰¹

Analizuojant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką pastebėtina, kad procesą dažnai prašoma atnaujinti 12 punkto pagrindu. Besikreipiantys asmenys nurodo LVAT pavyzdines nutartis, kurios neva formuoja analogišką praktiką, bet teismas dažnai konstatuoja, kad bylų faktinės aplinkybės iš esmės skirtingos. Teismas tokiais atvejais pasisako taip: „Pareiškėjas nepateikė įrodymų, kad nagrinėjamoje byloje administracinių teismų praktika ginčijamu klausimu yra nevienoda, byloje yra nukrypta nuo vieningos administracinių teismų praktikos arba teismų praktika formuojama klaidinga linkme. Pažymėtina ir tai, kad vertinant pareiškėjo prašymo pagrįstumą yra reikšminga nustatyti visumą argumentų, patvirtinančių, kad sprendžiant ginčą buvo nesivadovauta teismų praktika, suformuota nagrinėjant panašias ar analogiškas bylas. Teisėjų kolegija pažymi, kad negalima vadovautis pareiškėjo nurodyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 29 d. nutarties Nr. A¹¹-555/2007 ištrauka. Būtina ją vertinti siejant su konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis nagrinėjamomis šioje byloje ir teisės aiškinimu konkrečiai situacijai.“¹⁰²

Teismas savo nutartyse pažymi, kad „[...] abstraktus prašymas formuoti neydingą praktiką, nepagrįstas jokiais įrodymais ar teisiniais argumentais, nėra pakankamas, kad juo remiantis būtų galima atnaujinti procesą jau išnagrinėtoje byloje.“¹⁰³

Sprendžiant dėl proceso atnaujinimo ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 12 punkto pagrindu, reikia įvertinti galimai skirtingo teisės aiškinimo įtaką teisingo sprendimo byloje priėmimui. Procesas siekiant užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą turėtų būti atnaujinamas tada, kai dėl galimai skirtingo teisės normų aiškinimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla, nes priešingu atveju nepagrįstai būtų trikdomas įsiteisėjusio teismo sprendimo pagrindu susiklosčiusių teisinių santykių stabilumas. Be to, reikia turėti omenyje, kad teismas, nagrinėdamas bylą, teisės

¹⁰⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-05-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-54-2010.

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-06-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-94-2010.

¹⁰² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-237-2009.

¹⁰³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-12-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-232-2010.

normas taiko atsižvelgdamas ir įvertindamas nustatytas konkrečios bylos faktines aplinkybes, todėl kiekvienas teismo pateiktas teisės normų aiškinimas gali ir turi būti suprantamas ir aiškinamas tik konkrečios bylos faktinių aplinkybių kontekste. Įvertinus pareiškėjo nurodytose nutartyse nagrinėtus teisės klausimus ir tokių bylų faktines aplinkybes, pažymėtina, kad nurodytų bylų faktinės aplinkybės skiriasi nuo nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių – pareiškėjo nurodytose administracinėse bylose buvo taikytos ir aiškintos Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalies nuostatos, tuo tarpu nagrinėjamu atveju konstatuota, kad pareiškėjo patirtos traumos aplinkybės neatitinka prielaidų, numatytų Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalies 5 punkte, kurių buvimas suteiktų pareiškėjui teisę gauti kompensaciją, numatytą šioje teisės normoje (nenustatytas tiesioginis priežastinis ryšys tarp patirto sužalojimo ir tarnybos). Todėl pagrindo konstatuoti, kad nagrinėjamoje administracinėje byloje yra nukrypta nuo pareiškėjo nurodytos suformuotos administracinių teismų praktikos, nėra.”¹⁰⁴

Tai reiškia, kad atnaujinti procesą šiuo pagrindu galima tik tada, kai bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios, jas vertinant ir nustatytoms aplinkybėms taikant atitinkamas teisės normas priimti skirtingi procesiniai sprendimai.

Teismas pabrėžia, kad nagrinėdamas bylą, teisės normas taiko pirmiausia atsižvelgdamas ir įvertindamas nustatytas konkrečios bylos faktines aplinkybes, todėl kiekvienas teismo pateiktas teisės normų aiškinimas gali ir turi būti suprantamas bei aiškinamas tik konkrečios bylos faktinių aplinkybių kontekste. Pavyzdžiui atsakovo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos prašymas dėl proceso atnaujinimo ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 12 punkte numatytu pagrindu yra iš esmės sąlyginis (iš esmės siejamas su sąlyga, kad jei procesas nebūtų atnaujintas ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 10 punkte numatytu pagrindu, teismų praktika galėtų būti formuojama klaidinga linkme). Sąlyginis prašymas formuoti neydingą praktiką nėra pagrindas atnaujinti procesą ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 12 punkte numatytu pagrindu. Todėl atsakovo prašymas dėl proceso atnaujinimo ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 12 punkte numatytu pagrindu netenkinamas.¹⁰⁵

2006 – 2010 metų laikotarpyje iš 240 nagrinėjamų atvejų 99 prašymai buvo grindžiami ABTĮ 152 str. 2 d. 12 p. Didžioji jų dalis buvo nepagrįsti ir teismas pripažino, kad nuo formuojamos teismų praktikos nebuvo nukrypta.

3.2. Teismų praktikos, nagrinėjant prašymus dėl proceso atnaujinimo apibendrinimas

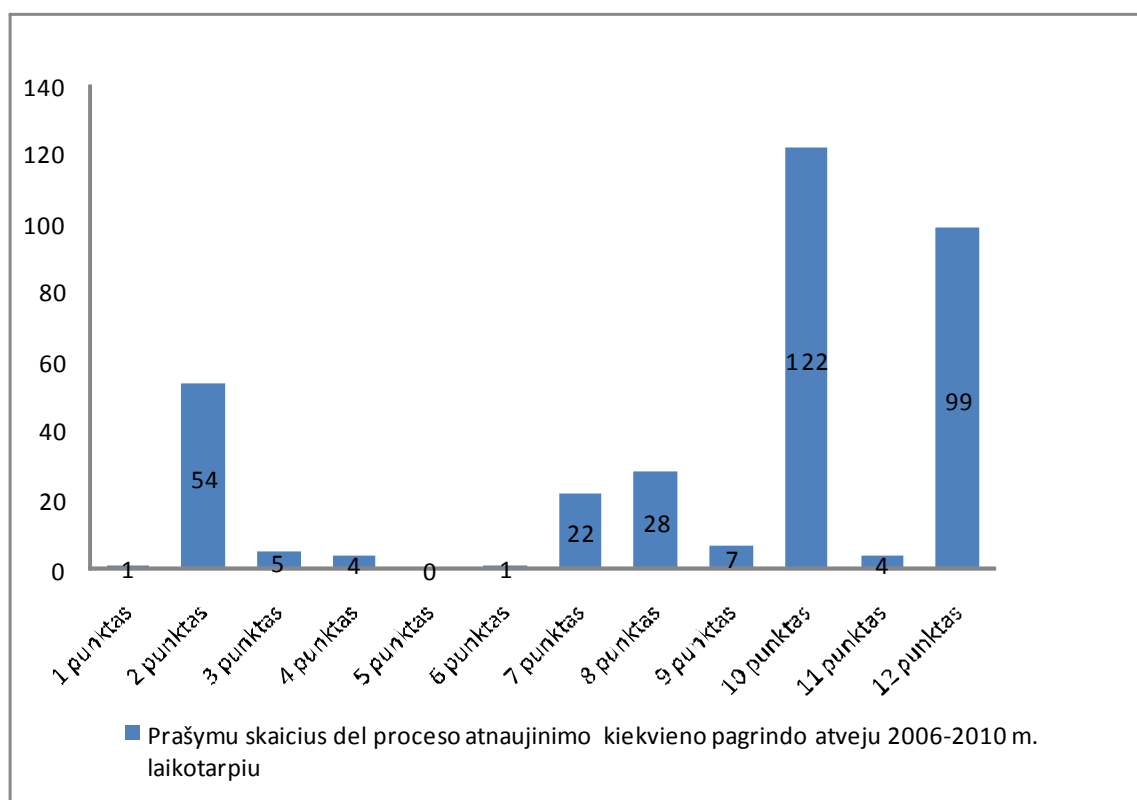
Apžvelgus visų proceso atnaujinimo pagrindų numatytų ABTĮ 153 str. 2 d. ypatumus, atskleidus jų turinį bei siekiant gauti empirinio tyrimo rezultatus, tikslinga grafiškai pavaizduoti

¹⁰⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-175-2009.

¹⁰⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-56-2010.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo atsitiktinai pasirinktų 240 išnagrinėtų prašymų per 2006 – 2010 metus statistinius duomenis bei apibendrinti jų rezultatus. Šie duomenys bus pateikti lentelėse, pavaizduojant bendrą kreipimosi statistiką kiekvieno proceso atnaujinimo pagrindo atveju. Taip pat tikslinga grafiškai pavaizduoti prašymų dėl proceso atnaujinimo išnagrinėjimo rezultatus, parodant, kiek prašymų buvo patenkinta ir kiek atmesta.

1 lentelė

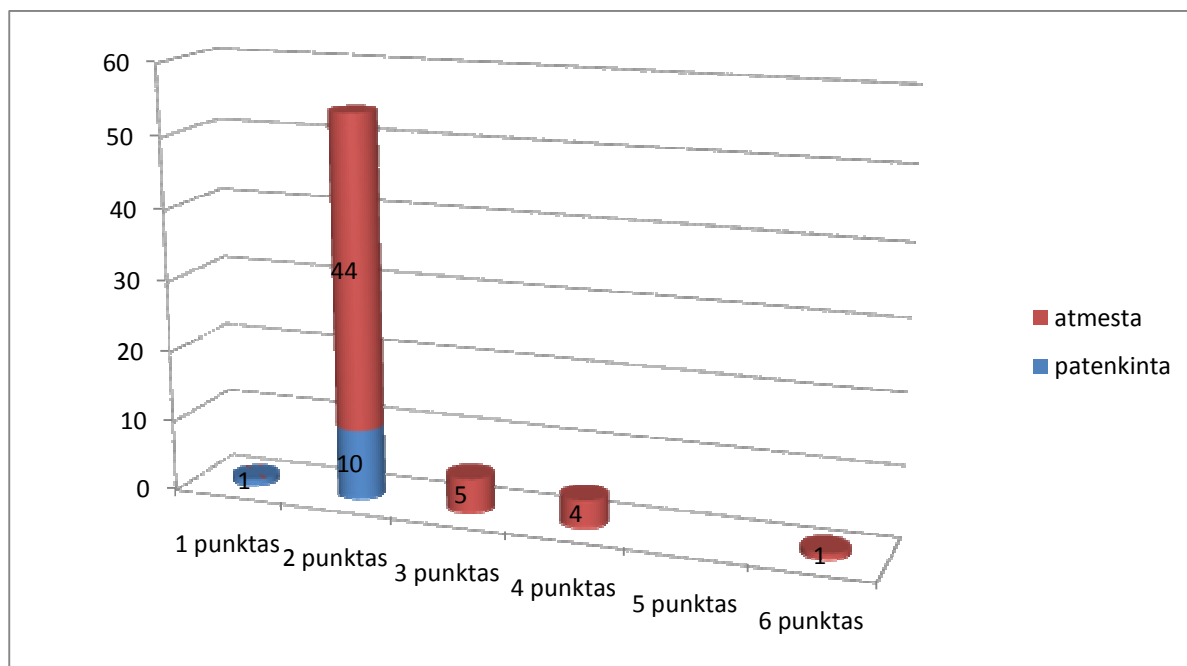

1 lentelėje atsispindi duomenys, kurie parodo, kiek buvo pateikta prašymų iš nagrinėjamų 240 atvejų, kiekvieno ABTĮ 153 str. 2 d. numatyto proceso atnaujinimo pagrindo atveju. Iš lentelės matyti, kad daugiausia, t. y. 122 prašymai buvo pateikti prašant atnaujinti procesą 10 punkto pagrindu, 99 prašymai pateikti remiantis 12 punktu. Šiuos pagrindus galima būtų sudėti į vieną grupę ir apibudinti kaip proceso atnaujinimo pagrindus dėl netinkamo materialinės teisės normų taikymo ir aiškinimo. ABTĮ 153 str. 2 d. 2 punkte įvardintas proceso atnaujinimo pagrindas taip pat pasižymi gausiu prašymų dėl proceso atnaujinimo kiekiu. Juo remiantis per minėtą laikotarpį buvo pateikti 54 prašymai, o tai pagal išnagrinėtų prašymų statistiką užima 3 vietą. Šis proceso atnaujinimo pagrindas leidžia atnaujinti procesą konstatavus naujai paaiškėjusias aplinkybes, kurios galėjo turėti įtakos priimant sprendimą. Ketvirtoje vietoje pagal pateiktų prašymų kiekį yra 8 punkte numatytas atnaujinimo pagrindas, kuris leidžia atnaujinti procesą nesant motyvų teismo sprendime. Tokių prašymų nagrinėjamu laikotarpiu buvo pateikta 28. 7 punkto pagrindu pateikti 22 prašymai.

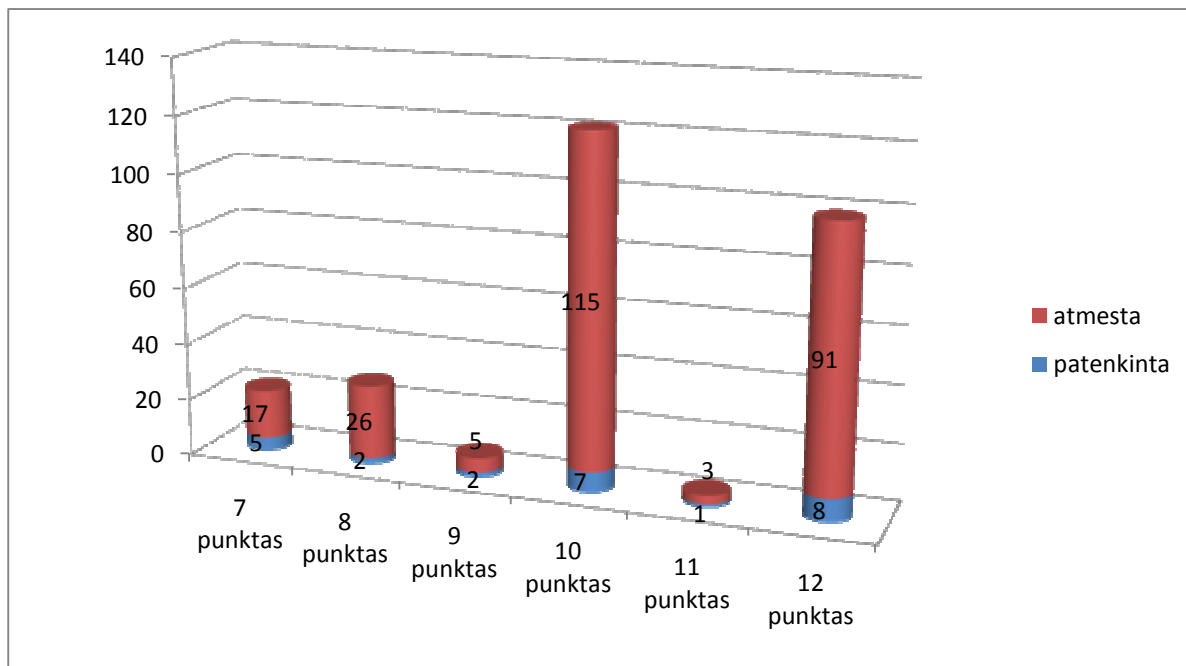
Visais kitais pagrindais būtų pavienių prašymų: 9 punkto pagrindu jų buvo 9, 3 punkto pagrindu – 5, 11 punkto pagrindu – 4, 1 ir 6 punkto pagrindu po vieną, o 5 punkto pagrindu nesikreipta nei karto. Tokia statistika parodo, kokias problemas pareiškėjai išvelgia įsiteisėjusiose teismų sprendimuose ir dėl ko dažniausiai iškyla abejonių. Taigi, konstatuotina, kad pareiškėjai dažniausiai kreipiasi dėl teismo klaidų ir dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių. Manytina, kad taip yra dėl to, kad šie 3 pagrindai yra labiausiai neapibrėžti, t. y. įstatymas apibrėžia juos pakankamai abstrakčiai. Detalesnis šių pagrindų išaiškinimas pateikiamas LVAT nutartyse dėl proceso atnaujinimo, kuriuos formuoja teismų praktiką šioje srityje, tačiau įstatyminis apibrėžimas leidžia pareiškėjams interpretuoti juos savaip. Galbūt dėl šios priežasties dauguma šių prašymų teismo atmetami, dėl to, kad besikreipiantys asmenys nesuvokia atitinkamų pagrindų turinio ir sąlygų, kurios esant procesas gali būti atnaujinamas konkrečiu pagrindu. Kiti proceso atnaujinimo pagrindai yra labiau apibrėžti ir galima sakyti, kad kreipimosi sąlygos yra aiškiai įvardintos pačiuose pagrinduose. Taigi, konkrečios sąlygos, tokios kaip įsiteisėjusio nuosprendžio buvimas ar teisės akto panaikinimas kaip neteisėtas ar ETT konstatavimas dėl Konvencijos pažeidimo, sumažina galimybes ginčyti sprendimus šiais aspektais.

Pažymėtina, kad dažnai pasitaiko atveju, kai prašymas dėl proceso atnaujinimo grindžiamas keliais atnaujinimo pagrindais. Teismas išanalizavęs kiekvieno jų pagrįstumą sprendžia proceso atnaujinimo klausimą.

2 lentelė

3 lentelė

2 lentelėje pavaizduota ABTĮ 153 str. 2 d. 1 – 6, o 3 lentelėje – 7 – 12 punktų pagrindais besikreipiančiųjų su prašymais dėl proceso atnaujinimo statistika. Iš statistinių duomenų matyti, kiek prašymų buvo patenkinta, o kiek atmesta teismui konstatavus juos nepagrįstais. Buvo nagrinėjama 240 atsitiktinai pasirinktų LVAT nutarčių.

Nagrinėjamu 2006 – 2010 m. laikotarpiu 1 punkto pagrindu kreiptasi buvo 1 kartą. Kreipimasis buvo pagrįstas ir procesas šiuo pagrindu atnaujintas.

2 punkto pagrindu buvo pateikti 54 prašymai, o tai sudaro 22,5 % visų pateiktų prašymų. 10 prašymų teismas pripažino pagrįstais ir atnaujino procesą, t. y. pripažino tam tikras aplinkybes esant esminėmis ir naujai paaiškėjusiomis. 44 tokius prašymus LVAT atmetė subjektams neįrodžius pagrindo turinio egzistavimo konkrečiu atveju.

3 punkto pagrindu buvo pateikti 5 prašymai, iš kurių visi teismo buvo atmesti kaip nepagrįsti.

4 punkto pagrindu pateikti 4 prašymai buvo atmesti.

5 punkto pagrindu prašymų pateikta nebuvo.

Remiantis 6 proceso atnaujinimo punkto pagrindu kreiptasi buvo 1 kartą. Prašymas buvo atmestas kaip nepagrįstas.

7 punkto pagrindu buvo pateikti 22 prašymai. Tai sudaro 9 % nagrinėtų prašymų. 5 iš jų teismas pripažino pagrįstais ir atnaujino procesą, o 17 prašymų buvo atmesti.

8 punkto pagrindu buvo pateikti 28 prašymai. Tik 2 iš jų buvo pripažinti pagrįstais pripažinus sprendimus esant nepakankamai motyvuotais, o 26 prašymai buvo atmesti, teismui pripažinus juos nepagrįstais.

9 punkto pagrindu buvo kreiptasi 7 kartus. Iš jų 2 prašymai buvo pagrįsti, o 5 atmesti teismui konstatavus, kad pareiškėjų pateikti argumentai nesudaro pagrindo abejoti teismo nešališkumu.

122 pateiktų prašymų buvo nurodytas 10 punkte įvardintas proceso atnaujinimo pagrindas, o tai sudaro beveik 51 % išanalizuotų prašymų, kurie buvo pateikti šiuo laikotarpiu. Tačiau tik 7 prašymai buvo patenkinti ir teismas atnaujino procesą remiantis šiuo pagrindu. Likę 115 buvo atmesti nenustačius pagrindo atnaujinti procesą remiantis 10 punktu.

11 punkto pagrindu buvo pateikti 4 prašymai, iš kurių 1 buvo pripažintas pagrįstu, o likę 3 atmesti.

12 punkto pagrindu buvo kreiptasi 99 kartus. 91 iš jų buvo nepagrįsti ir teismas pripažino, kad nuo formuojamos teismų praktikos nebuvo nukrypta. 8 prašymus teismas patenkino ir atnaujino procesą nagrinėjamu pagrindu.

Pateikti statistiniai duomenys leidžia išskirti proceso atnaujinimo pagrindus, kuriais remiantis pateikiama daugiausiai prašymų. Taip pat žvelgiant į pateiktus duomenis matyti, kiek prašymų teismas pripažįsta pagrįstais, o kiek atmeta konstatavus, kad nėra pagrindo atnaujinti procesą. Matyti ryškus kontrastas tarp patenkintų ir atmestų prašymų skaičiaus. Taigi, duomenys leidžia daryti išvadą, kad gausus prašymų dėl proceso atnaujinimo atmetimas patvirtina proceso atnaujinimo instituto svarbą ir reikšmę, t. y. teismas visada kruopščiai patikrina prašymų pagrįstumą ir atnaujina procesą tik esant motyvuotam pagrindimui. Tai dar kartą patvirtina faktą, kad įsiteisėjusio sprendimo stabilumas yra labai svarbus ir proceso atnaujinimo galimybe galima pasinaudoti tik išimtiniais, griežtai įstatyme numatytais atvejais.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Administracinės teisės doktrinoje nesant aiškiai suformuluotos administracinio proceso atnaujinimo sampratos, siūlytina administracinio proceso atnaujinimą apibrėžti taip: Administracinės bylos atnaujinimas – tai išimtinė įsiteisėjusių teismo sprendimų kontrolės forma, fakultatyvi administracinio proceso stadija ir vienintelė galimybė atsiradus įstatyme nustatytiems pagrindams dar kartą patikrinti sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą iškilus abejonėms dėl jo.
2. Nors administracinių bylų proceso atnaujinimo instituto vieta kitų teismų sprendimų kontrolės formų sistemoje yra neapibrėžta, konstatuotina, kad proceso atnaujinimas yra išimtinė fakultatyvi administracinio proceso stadija, kurios metu yra peržiūrimas įsiteisėjęs teismo sprendimas įstatyme nustatytais pagrindais, siekiant užtikrinti jo teisėtumą ir apsaugoti privatų bei tam tikrais atvejais viešąjį interesą.
3. Lietuvos vyriausias administracinis teismas nagrinėdamas prašymus dėl proceso atnaujinimo savo nutartyse išaiškina kiekvieno proceso atnaujinimo pagrindo esmę ir turinį ir taip kompensuoja menką jų apibrėžtumą įstatymo normoje.
4. Tam, kad procesas būtų atnaujintas prašymas turi atitikti 3 pagrindinius reikalavimus: ar nepraleisti įstatymo nustatyti terminai, ar tinkami subjektai pateikė prašymą, ar prašymas pagrįstas bent vienu iš proceso atnaujinimo pagrindų. Visos šios aplinkybės detalios aptariamos teismo nutartyje dėl proceso atnaujinimo.
5. Griežti proceso atnaujinimo pagrindų įrodinėjimo reikalavimai, teismui nustatant prašymo pagrįstumą, lemia tai, jog didžioji prašymų dalis yra atmetama. Tai patvirtina įsiteisėjusio teismo sprendimo stabilumo svarbą.
6. Pateikiamų prašymų dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių ir teismo klaidų, t. y. netinkamų materialinės teisės normų taikymo ir vienodos teismų praktikos formavimo, yra daugiausia, o jų atmetimo statistika, leidžia konstatuoti šių proceso atnaujinimo pagrindų abstraktumą ir neapibrėžtumą.
7. Manytina, kad tikslinga įstatymų leidėjui pasiūlyti:
 - Išplėsti prašymų dėl proceso atnaujinimo instituto jurisdikcijos ribas nustatant, kad tam tikrais, t. y. ABTĮ 153 str. 2 d. 2-7 ir 9 punktų pagrindais prašymus dėl proceso atnaujinimo nagrinėtų apygardų administraciniai teismai.
 - Siaurinti reglamentavimą dėl neribotos LVAT pirmininko teikimo dėl proceso atnaujinimo iniciatyvos ir apygardų administracinių teismų pirmininko siūlymų numatant galimybę pasinaudoti tokia teise tik manant, kad yra ABTĮ 153 str. 2 d. 6, 7, 8 ir 9 punktuose nustatytiems pagrindams, kuriuos galima būtų priskirti

procesu normų pažeidimams, t. y. šie pagrindai susiję su galimomis teismo klaidomis.

- Tikslinti proceso atnaujinimo reglamentavimą įvardijant skundo nagrinėjimo ribas atnaujinus procesą tikslinant ar atnaujintame procese skundas turi būti nagrinėjamas tik atnaujinto pagrindo ribose, ar byla gali būti peržiūrima viso skundo kontekste.
- Dalis proceso atnaujinimo reglamentavimo, t. y. teismo parinkimo taisyklės, procesinių normų taikymo taisyklės bei galimas sprendimų rūšių išnagrinėjus bylą iš naujo sąrašas, perkeltinas į atskirą skirsnį, papildant jį straipsniu, numatančiu taisyklės, kuriomis būtų vadovaujamos nagrinėjant skundą atnaujintame procese.
- Peržiūrėti 153 str. numatytų pagrindų aktualumą bei tikslinti abstrakčiai apibrėžtų pagrindų formuluotes, apibrėžiant 2 punkte nustatyto proceso atnaujinimo pagrindo esminių aplinkybių sampratą, nurodant 10 punkte numatyto proceso atnaujinimo pagrindo pateikiamų įrodymų akivaizdumo kriterijus, numatant 12 punkte vienodų teisės normų taikymo analogiškose ar labai panašiose situacijose, siekiant užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, būtinumo reikalavimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr.13-308.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 6-120.
6. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas // Valstybės žinios 2003, Nr. 42-1919.
7. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.

Specialioji literatūra

8. Administracinė justicija Lietuvoje. Vertinimas // D. A. Bilak. Jungtinių Tautų vystymo programa. Vilnius, 2003.
9. Alfonsas Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius, Justitia. 2004.
10. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, IV leidimas. Stasys Keinys (red.). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
11. Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius // Civilinio proceso teisė II tomas. Justitia, 2005.
12. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.
13. Kolektyvinė monografija, skirta Lietuvos administracinių teismų dešimtmečiui. Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai. 2010 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
14. Pranas Petkevičius. Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
15. Stasys Šedbaras. Administracinė atsakomybė. Vilnius, Justitia. 2005.
16. Vytautas Nekrošius. Kai kurie bendrieji teoriniai civilinio proceso teisės klausimai // Teisė. 2002 (43).

Teismų praktika

17. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 7-254.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2000-05-08 nutarimas.
19. LVAT biuletenis Nr. 6 (16), 2008. Vilnius, 2009.
20. LVAT biuletenis Nr. 5 (15), 2008. Vilnius, 2008.
21. Administracinių teismų praktika 2006 liepa-gruodis Nr. 10 “Dėl ribų nustatymo atnaujintame procese”// Vilnius, 2007.
22. LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2008-07-25 nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335-2008.
23. LVAT 2006-02-23 nutartis administracinėje byloje Nr. P-663-19/2006.
24. LVAT 2006-06-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-63/2006.
25. LVAT 2006-06-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-62/2006.
26. LVAT 2006-09-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-44/2006.
27. LVAT 2006-04-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-28/2006.
28. LVAT 2006-10-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-88/2006.
29. LVAT 2006-09-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-81/2006.
30. LVAT 2006-06-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-10/2006.
31. LVAT 2006-05-18 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-51/2006.
32. LVAT 2006-10-12 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-101/2006.
33. LVAT 2006-10-12 nutartis administracinėje byloje Nr. P-248-96/2006.
34. LVAT 2006-08-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-248-64/2006.
35. LVAT 2006-10-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-85/2006.
36. LVAT 2006-03-09 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-23/2006.
37. LVAT 2006-04-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-2/2006.
38. LVAT 2006-02-23 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-11/2006.
39. LVAT 2007-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-266/2007.
40. LVAT 2007-12-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-261/2007.
41. LVAT 2007-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-254/2007.
42. LVAT 2007-09-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-249/2007.
43. LVAT 2007-09-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-335/2007.
44. LVAT 2007-12-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-264/2007.
45. LVAT 2007-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-256/2007.
46. LVAT 2007-07-12 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-248/2007.
47. LVAT 2007-06-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-235/2007.
48. LVAT 2007-05-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-216/2007.

49. LVAT 2007-04-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-191/2007.
50. LVAT 2007-03-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-179/2007.
51. LVAT 2007-03-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-469-225/2007.
52. LVAT 2007-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-438-271/2007.
53. LVAT 2007-03-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-151/2007.
54. LVAT 2007-03-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-108/2007.
55. LVAT 2007-03-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-39-173/2007.
56. LVAT 2007-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-261-255/2007.
57. LVAT 2007-04-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-187/2007.
58. LVAT 2007-03-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-179/2007.
59. LVAT 2007-03-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-469-225/2007.
60. LVAT 2007-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-438-271/2007.
61. LVAT 2007-03-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-151/2007.
62. LVAT 2007-03-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-108/2007.
63. LVAT 2007-03-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-39-173/2007.
64. LVAT 2007-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-261-255/2007.
65. LVAT 2007-04-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-180-187/2007.
66. LVAT 2008-06-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-74/2008.
67. LVAT 2008-06-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-81/2008.
68. LVAT 2008-09-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-86/2008.
69. LVAT 2008-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-575-77/2008.
70. LVAT 2008-08-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-165/2008.
71. LVAT 2008-09-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-88/2008.
72. LVAT 2008-10-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-92/2008.
73. LVAT 2008-08-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-146-98/2008.
74. LVAT 2008-10-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-39-83/2008.
75. LVAT 2008-07-09 nutartis administracinėje byloje Nr. P-438-20/2008.
76. LVAT 2008-06-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-438-80/2008.
77. LVAT 2008-12-12 nutartis administracinėje byloje Nr. P-438-85/2008.
78. LVAT 2008-10-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-442-82/2008.
79. LVAT 2008-09-18 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-196/2008.
80. LVAT 2008-12-05 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-196/2008.
81. LVAT 2009-04-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-146-88-2009.
82. LVAT 2009-06-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-137/2009.
83. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-206/2009.

84. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-240/2009.
85. LVAT 2009-02-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-24/2009.
86. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-248/2009.
87. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-250/2009.
88. LVAT 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-98/2009.
89. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-170/2009.
90. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-174/2009.
91. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-188/2009.
92. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-203/2009.
93. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-217/2009.
94. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-219/2009.
95. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-225/2009.
96. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-228/2009.
97. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-237/2009.
98. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-256/2009.
99. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-279/2009.
100. LVAT 2009-07-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-151/2009.
101. LVAT 2009-07-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-153/2009.
102. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-175/2009.
103. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-183/2009.
104. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-196/2009.
105. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-198/2009.
106. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-244/2009.
107. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-262/2009.
108. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-277/2009.
109. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-308/2009.
110. LVAT 2009-06-25 nutartis administracinėje byloje Nr. P-822-168/2009.
111. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-205/2009.
112. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-212/2009.
113. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-224/2009.
114. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-226/2009.
115. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-234/2009.
116. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-257/2009.
117. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-266/2009.
118. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-268/2009.

119. LVAT 2009-06-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-108/2009.
120. LVAT 2009-06-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-143/2009.
121. LVAT 2009-06-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-144/2009.
122. LVAT 2009-07-10 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-147/2009.
123. LVAT 2009-08-28 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-152/2009.
124. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-169/2009.
125. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-179/2009.
126. LVAT 2009-02-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-18/2009.
127. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-185/2009.
128. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-187/2009.
129. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-189/2009.
130. LVAT 2009-04-10 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-192/2009.
131. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-194/2009.
132. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-204/2009.
133. LVAT 2009-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-209/2009.
134. LVAT 2009-12-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-222/2009.
135. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-223/2009.
136. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-260/2009.
137. LVAT 2009-02-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-31/2009.
138. LVAT 2009-03-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-34/2009.
139. LVAT 2009-03-23 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-38/2009.
140. LVAT 2009-03-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-46/2009.
141. LVAT 2009-03-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-63/2009.
142. LVAT 2009-01-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-07/2009.
143. LVAT 2009-04-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-75/2009.
144. LVAT 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-76/2009.
145. LVAT 2009-04-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-87/2009.
146. LVAT 2009-02-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-9/2009.
147. LVAT 2009-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-44/2009.
148. LVAT 2009-02-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-05/2009.
149. LVAT 2009-03-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-52/2009.
150. LVAT 2009-03-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-67/2009.
151. LVAT 2009-04-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-70/2009.
152. LVAT 2009-04-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-86/2009.
153. LVAT 2009-04-10 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-95/2009.

154. LVAT 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-98/2009.
155. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-170/2009.
156. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-174/2009.
157. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-188/2009.
158. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-203/2009.
159. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-217/2009.
160. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-219/2009.
161. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-190/2009.
162. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-199/2009.
163. LVAT 2009-11-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-502-200/2009.
164. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-253/2009.
165. LVAT 2009-02-27 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-26/2009.
166. LVAT 2009-11-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-272/2009.
167. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-276/2009.
168. LVAT 2009-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-288/2009.
169. LVAT 2009-01-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-03/2009.
170. LVAT 2009-03-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-47/2009.
171. LVAT 2009-03-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-62/2009.
172. LVAT 2009-04-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-65/2009.
173. LVAT 2009-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-66/2009.
174. LVAT 2009-04-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-81/2009.
175. LVAT 2009-04-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-90/2009.
176. LVAT 2009-04-10 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-91/2009.
177. LVAT 2009-10-23 nutartis administracinėje byloje Nr. P-575-314/2009.
178. LVAT 2009-03-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-575-51/2009.
179. LVAT 2009-08-28 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-254/2009.
180. LVAT 2009-03-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-30/2009.
181. LVAT 2009-01-09 nutartis administracinėje byloje Nr. P-442-01/2009.
182. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-93/2010.
183. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-92/2010.
184. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-88/2010.
185. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-79/2010.
186. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-77/2010.
187. LVAT 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-71/2010.
188. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-62/2010.

189. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-56/2010.
190. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-43/2010.
191. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-42/2010.
192. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-27/2010.
193. LVAT 2010-12-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-232/2010.
194. LVAT 2010-12-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-230/2010.
195. LVAT 2010-11-29 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-223/2010.
196. LVAT 2010-11-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-220/2010.
197. LVAT 2010-10-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-216/2010.
198. LVAT 2010-10-15 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-177/2010.
199. LVAT 2010-08-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-166/2010.
200. LVAT 2010-09-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-147/2010.
201. LVAT 2010-08-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-146/2010.
202. LVAT 2010-08-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-130/2010.
203. LVAT 2010-08-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-124/2010.
204. LVAT 2010-09-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-117/2010.
205. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-110/2010.
206. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-103/2010.
207. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-858-100/2010.
208. LVAT 2010-06-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-95/2010.
209. LVAT 2010-06-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-85/2010.
210. LVAT 2010-05-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-70/2010.
211. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-67/2010.
212. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-65/2010.
213. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-57/2010.
214. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-46/2010.
215. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-36/2010.
216. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-24/2010.
217. LVAT 2010-12-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-190/2010.
218. LVAT 2010-12-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-189/2010.
219. LVAT 2010-11-12 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-134/2010.
220. LVAT 2010-05-21 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-112/2010.
221. LVAT 2010-10-11 nutartis administracinėje byloje Nr. P-756-107/2010.
222. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-99/2010.
223. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-89/2010.

224. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-8/2010.
225. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-80/2010.
226. LVAT 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-78/2010.
227. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-7/2010.
228. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-69/2010.
229. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-68/2010.
230. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-64/2010.
231. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-61/2010.
232. LVAT 2010-05-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-54/2010.
233. LVAT 2010-04-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-53/2010.
234. LVAT 2010-01-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-49/2010.
235. LVAT 2010-04-30 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-37/2010.
236. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-31/2010.
237. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-19/2010.
238. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-156/2010.
239. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-15/2010.
240. LVAT 2010-07-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-143/2010.
241. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-13/2010.
242. LVAT 2010-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-125/2010.
243. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-662-122/2010.
244. LVAT 2010-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-236/2010.
245. LVAT 2010-12-13 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-228/2010.
246. LVAT 2010-12-03 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-196/2010.
247. LVAT 2010-09-17 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-170/2010.
248. LVAT 2010-06-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-159/2010.
249. LVAT 2010-06-14 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-145/2010.
250. LVAT 2010-02-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-11/2010.
251. LVAT 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-109/2010.
252. LVAT 2010-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-108/2010.
253. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-73/2010.
254. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-66/2010.
255. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-34/2010.
256. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-33/2010.
257. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-30/2010.
258. LVAT 2010-08-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-193/2010.

259. LVAT 2010-09-20 nutartis administracinėje byloje Nr. P-556-141/2010.
260. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-91/2010.
261. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-29/2010.
262. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-21/2010.
263. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-20/2010.
264. LVAT 2010-12-31 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-160/2010.
265. LVAT 2010-10-22 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-150/2010.
266. LVAT 2010-04-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-12/2010.
267. LVAT 2010-10-01 nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-106/2010.
268. LVAT 2010-06-16 nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-94/2010.
269. LVAT 2010-08-06 nutartis administracinėje byloje Nr. P-146-169/2010.
270. LVAT 2010-08-06 nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-393/2010.
271. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007-05-31 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-214/2007.
272. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001-02-21 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-183/2001.

Informacija internete

273. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija
[http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos %C5%BEmogaus teisi%C5%B3 ir pagrindini%C5%B3
B3 laisvi%C5%B3 apsaugos konvencija](http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_%C5%BEmogaus_teisi%C5%B3_ir_pagrindini%C5%B3_laisvi%C5%B3_apsaugos_konvencija) prisijungimo laikas: 2011-02-21, 18.24 val.

SANTRAUKA

Administracinės bylos proceso atnaujinimas: samprata, reikšmė ir praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucija ir įstatymai įtvirtina įsiteisėjusio teismo sprendimo galią ir nekintamumą. Tai užtikrina teismo sprendimo pagrindu atsiradusių santykių stabilumą, žmogaus teisių apsaugą. Tačiau atsiradus tam tikroms aplinkybėms įsiteisėjusio teismo sprendimo teisinė galia gali būti nutraukta, jis gali prarasti nekintamumo ir stabilumo savybes. Tokią galimybę suteikia Administracinių bylų teisenos įstatymo (Toliau – ABTĮ) IV skyriuje įtvirtintas proceso atnaujinimo institutas. Jis yra taikomas tada, kai suinteresuotas asmuo nebegali kitais būdais apginti savo pažeistas teises ir interesus, nes nebėra kitų teisinių priemonių.

Magistro baigiamojo darbe teorinių ir empirinių metodų pagalba atskleidžiama administracinės bylos proceso atnaujinimo instituto samprata, išskiriami jo ypatumai, analizuojami esami teoriniai ir praktiniai reglamentavimo trūkumai bei siūlomi jų pašalinimo būdai. Taip pat kompleksiskai ir glaustai analizuojami administracinės bylos atnaujinimo instituto teoriniai pagrindai, apžvelgiama, kaip šie pagrindai taikomi teismų praktikoje.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmoji dalis skirta proceso atnaujinimo svarbai ir vietai administraciniame procese nustatyti, proceso atnaujinimo sampratai suformuluoti, esamam reglamentavimui ir jo trūkumams nustatyti. Antroji dalis skirta prašymo dėl proceso atnaujinimo padavimo procedūrą reglamentuojančių normų analizei, jų ypatumų nustatymui bei trūkumų įvardijimui. Trečioji dalis skirta administracinės bylos atnaujinimo pagrindų analizei, bandoma nustatyti, kuriais pagrindais remiantis dažniausiai kreipiamasi dėl proceso atnaujinimo, o kurie mažai aktualūs nūdienos gyvenime. Čia daromos išvados iš atliktos teismų praktikos analizės, pateikiama teismų praktikos pavyzdžių.

Atlikus teismų praktikos analizę, prieinama prie išvados, kad atnaujinti procesą galima labai ribotomis galimybėmis, t. y. tik esant akivaizdiems Administracinių bylų teisenos įstatymo 153 straipsnio 2 dalyje įtvirtintiems pagrindams ir dauguma prašymų dėl proceso atnaujinimo yra atmetami. Darbe pateikiami pasiūlymai įstatymų leidėjui dėl kai kurių Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatų tobulinimo ir papildymo.

Raktinių žodžių sąrašas: administracinės bylos proceso atnaujinimas, proceso atnaujinimo pagrindai, įstatyminis reglamentavimas, proceso atnaujinimo subjektai, proceso atnaujinimo terminai, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika.

SUMMARY

The reopening of administrative proceedings: conception, importance and practice

The Constitution and the laws of the Republic of Lithuania establish the power and stability of a final and binding decision of a court. This is to ensure human rights and stability of the relations which arise on the grounds of such a decision. However, in case of certain circumstances, the legal effect of the decision can be dissolved, it may lose the characteristics of stability and immutability. This possibility is given by the Law on administrative proceedings, Chapter IV, which establishes the institute of the reopening of administrative proceedings. The institute is applied when an interested party has no legal means to protect its violated rights and legal interests.

The thesis by the help of empiric and theoretic methods, discloses the conception of the institute of the reopening of administrative proceedings, emphasizes its peculiarities, examines existing theoretical and practical legal defects, as well as possible ways to eliminate them. The comprehensive and accurate analysis of the grounds for reopening the proceedings and case study of the application of these grounds is presented.

Master's thesis consists of an introduction, three – enacting parts, conclusions and recommendations. The first part is to define the importance of the reopening of proceedings and its position in the administrative process, determine existing regulation and legal defects. The second part is to examine the legal regulations of the reopening of administrative proceedings that determine the procedure of the application, analyse its characteristics and defects. The third part is to examine the grounds for the reopening of proceedings, trying to find out which grounds are the most common and which ones are of little relevance in today's life. The conclusions are submitted according to the case study and some examples of judicial practice are presented.

The study of jurisprudence leads to a conclusion that administrative proceedings can be reopened in very limited cases, only if obvious grounds established by the Law on administrative proceedings, Article N. 153, Paragraph 2, exist; otherwise, most requests are denied. The paper sets out suggestions for the legislator of the Republic of Lithuania in relation to improvements and amendments of the Law on administrative proceedings.

Keywords list: renewing of administrative case procedure, the bases of renewing procedure, legal regulation, the subjects of renewing procedure, the terms of renewing procedure, practice of general administrative court of Lithuania.